

SOMOGYI MÚZEUM

15.

MEDGYESSY FERENC GRAFIKÁI

SOMOGYI MŰZEUM FÜZETEI

Kiadja a Rippl-Rónai Múzeum

Kaposvár, Postafiók 70.

Szerkeszti: Takáts Gyula

1. A RIPPL-RÓNAI MŰZEUM ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSÁNAK VEZETŐJE (elfogyott)
2. A SOMOGY MEGYEI MŰZEUMOK RÉGÉSZETI ADATTÁRA
3. A SOMOGY MEGYEI MŰZEUMOK, EMLÉKMŰZEUMOK ÉS KIÁLLÍTÁSOK VEZETŐJE (elfogyott)
4. FEHÉR ERZSÉBET: JÓZSEF ATTILA KIÁLLÍTÁS BALATONSZÁRSZÓN
5. KÁVÁSSY SÁNDORNÉ: RIPPL-RÓNAI A SOMOGYI SAJTÓBAN (elfogyott)
6. DR. DRAVECZKY BALÁZS: A SOMOGY MEGYEI MUZEOLÓGIAI KUTATÁS TÖRTÉNETE (elfogyott)
7. KNÉZY JUDIT: A HEDREHELYI GÖLÖNCSÉREK (A SOMOGY MEGYEI FAZEKASKÖZPONTOK TÖRTÉNETÉBŐL)
8. DR. HOSS JÓZSEF: HALÁSZAT, NÁDARATÁS ÉS TÁPLÁLKOZÁS EGY NAGYBEREKI KÖZSÉGBEN (SOMOGYSZENTPÁL) (elfogyott)
9. KOPPÁNY TIBOR—SÁGI KÁROLY: A KERÉKI FEHÉRKÖVÁR TÖRTÉNETE
10. SÁRA PÉTER: BERZSENYI EMLÉKMŰZEUM NIKLÁN
11. BÉNYI LÁSZLÓ: A ZALAI ZICHY MIHÁLY EMLÉKMŰZEUM
12. KANYAR—KERECSÉNYI—KNÉZY: FEJEZETEK POGÁNYSZENTPÉTER TÖRTÉNETÉBŐL
13. SOMOGYI NÉPHAGYOMÁNYOK (NÉPRAJZI PÁLYÁZÓK ANYAGÁBÓL)
14. LÁSZLÓ GYULA: SÍRFELIRAT RUDNAY GYULA — 1881—1957 — EMLÉKÉRE
15. LÁSZLÓ GYULA: MEDGYESSY FERENC GRAFIKÁI

LÁSZLÓ GYULA

MEDGYESSY FERENC GRAFIKÁI

1969.

Lektorálta: Kisdéginé Kirimi Irén dr.

I.

„EMLÉKEZZENK RÉGIEKREL...”

Saxa loquuntur...

Megszólalnak a kövek... Medgyessy Ferenc a XX. század nagy magyar szobrásza. Szobraiban sugalló erejű szépséggel ötvöződik az őseurópai hagyomány és a magyar nép szemléletmódja. Most, kevés szóval idézem őt, mintha láthatatlan tárlatát nyitanám meg úgy, mintha most újra előttünk lenne 1956. május 12-én a Műcsarnokban rendezett hatalmas bemutatóján minden szobra és sok-száz rajza. Engem ért akkor a tisztesség, hogy megnyithattam a tárlatot s hadd ismétljem el most e kis könyv nyitányaként, amit akkor mondtam. Tudniuk kell, hogy akkor még élt — bár nagy beteg volt — Medgyessy Ferenc, és élt még a »szent öreg« Lyka Károly is. Képzeljék tehát Önök magukat a Műcsarnok első nagy termében a Medgyessy szobrok közt sok művészetszerető ember gyűrűjében, s hallgassák most azt, ami akkor elhangzott:

»Megbecsüléssel és szeretettel köszöntöm Mindannyiukat, akik eljöttek, hogy a 75 éves Medgyessy Ferenc gyűjteményes kiállítását megnézzék.

Nehezen tudunk tárgyilagosaak maradni azzal szemben, akit nagyon szeretünk. A szeretet torzítja az arányokat. Dehát emberek vagyunk és ez is velejárója s megszépítője életünknek. Így vesztítettük el helyes mértékünket Medgyessy Ferencsel szemben is, csak vele éppen fordítva, mint általában történni szokott. Szeretteink értékei megnőnek szemünkben. Medgyessy Ferenc közvetlensége, egyszerűsége, ahogy beszéd s munka közben annyiszor láthattuk, hallgathattuk morgolódását vagy élveztek csendes kajánságú humorát, valahogy elfedte bennünk a valóság arányait. Szeretetünk ahelyett, hogy nagyította volna a dolgokat, szinte természetessé, egyszerűvé, magától értetődővé tette. Baráti közvetlensége elfeledtette igazi valóját, bár azt mindig tudtuk, hogy nagy művész, de valójában csak most, művei lenyűgöző közelségében döbbenünk rá, hogy ez a zömök, fejje a tömegek alatt maradó konok debreceni óriássá, a nagy európai művészek közé nőtt. Akit mi családias kedvességgel Feri bácsinak szólítottunk, túlnőtt azon, hogy csupán kortársunk legyen, túlnőtt népe határain is és a humánumnak, az ember szépségének egyetemes értékű kifejezője, alkotója lett.

Hogy Európa még keveset tud róla s hogy nem emlegetik még együtt Maillol, Bourdelle és Despiau látomásaival? Ez igaz, de ebben mi vagyunk a hibásak, kitüntetésekkel ünnepeltük őt, de nem mutattuk még eddig a nagy világnak méltó módon azt a nagy nemzeti kincset, amit Medgyessy Ferenc művészete jelent. Ha Pá-

rizsban élt volna, ma nyilván minden művelt ember féltő gonddal figyelné a nagybeteg Mester lábadozását, így csak a mi aggodalmunk és szeretetünk sugárik a 75 éves Medgyessy Ferenc beteg-ágya felé.

Nincsen jogunk ahhoz, hogy továbbra is belső ügynek, a magunk szűkebb hazája ügyének tekintsük Medgyessy művészetét. Minden nemes eszközzel arra kell törekednünk, hogy a művelt emberiség megismerhesse és a magyar szellem Bartók Béla szenvedélyes és szenvedő lángelméje után ismét egyenrangú társaként kérhessen részt a humánium felemelő nemzetköziségében.

Ennek az alkotóerőnek kibontakozása nem ment könnyen. Sok keserves küszködés közben munkálta szobraiban a valóság hűséges megfigyelésén alapuló kitalált formák szépségét, konok szobortömbjeinek szinte zenei építményét. Mindig ennek belső láza sarkalta új és újabb munkára. Ezt kezdte el keresni akkor, amikor fiatal orvosként a Julián akadémián a rajzszen maszatjával küzdött és szinte megváltásként szabadult gyötrelméből, amikor állatrাজjai nyomán először tapintott agyagot párizsi lakásán, tömpe ujjával. Első domborművének, a Menekülőknek zsúfolt izgalma, az Ülő kislány tunya üdesége, a Táncolók kigöngyölődő ütemmu-zsikája, a Gondolkodó kövér nő »húsának szimfóniája« — hogy az ő szavait idézzem, — a Kölyökszörny kaján vigyorgása, a Kis lovas feszültsége, a Szoptató anya sugárzó tömbje és a Súroló aszszony térbefeszülő hatalmas formavilága a nyitánya Medgyessy művészetének. A kis Önarcképén a húszas évek legelején találja meg tiszta formában azt a kifejező eszközt, amelyben a rajz mozgalmassága és a felületek árapálya egybeötvöződik a háttérrel. Megindulnak lassan a megbízatások is. Ettől kezdve bontakoznak ki nagyméretű alkotásai. A debreceni nagy bronzok szépsége megígérte Maillott és Despiaut s meghozta számára az első nagy nemzetközi elismerést a Grand-Prix-t. Az átfogalmazott, feszültebbé váló Kislovas, a szinte népmesei hangulatot idéző székesfehérvári Török—magyar csata, a Szüretelő menet testekké váló dallamíve, a szépség dicséretét sugárzó síremlékek — amelyekben nyoma sincsen az elmúlás vigasztalanságának — a Szent István lovasszobor ünnepélyes tömörsége, Jelki András világbamenő parasztleány, a Szent Gellér kút szobrászi simphonia hungarorum-a, hogy csak a legjobbakat idézzük e termékeny korszak alkotásaiból — teljes érettségükben mutatják népünk európai formákba érő paraszttias szépségeit. Ezidőtájt mintázza dústestű nőit, oszloptörzszű férfiai, amelyekben az addig megszokott hetyke kunos jelleg helyett inkább mongolos, de leginkább a Debrecen környéki magyar ember formáit nemesíti szoborrá.

A Szent Gellér kút után, a már idős Mester két nagy barátjának Rippl—Rónai Józsefnek és Móricz Zsigmondnak nyugodt, figyelő alakját idézi, Petőfi forradalmi heve őt is lángra lobbantja s a Táncoló nő antik ihletben fogant remekművével megmutatja, hogy egyre tisztábban tudja formává igézni azt a szépséget, amelynek méltó felidézését annyi szobrán keresztül kereste.

Sok-sok arcmásán nemcsak az egyéni vonások hűségét tapogattja, inkább emlékművei ezek az előtte ülőnek, semmint fényképi hitelű másai. A test egészének építménye tömörödik itt az arc tenyéryni faltjába.

Számolhatatlan rajzával éppen olyan hűséges megfigyelője volt az életnek, akárcsak egykori osztálytársa Móricz Zsigmond, aki örökké jegyzőkönyvvel kezében hallgatta az embereket. Ezekből a rajzokból nőttek ki szobrai. Ha figyelmesen megnézik e kis írott-vonalú remekműveket, észrevehetik, hogy egyetlen úgynevezett társaságbeli mozdulat sincsen közöttük, nem érdekelte a mások előtt illedelmes színjátékot játszó ember. Ő a magára feledkezett, ösztönös mozdulatok s a nehézkesebb paraszti mozgások nagy költője s ezek látomása alakul szobraiban is.

Ám nem folytatom művei felsorolását. Itt állanak körülöttünk és derűs szépségük, mosolygó erejük szinte részt vevő, enyhe gúnyolódással figyelni azt a tehetetlen kísérletet, hogy szavakkal közelítsük sugárzó valójukat. De hiszen a maguk módján, élőlények ezek a szobrok is. Engedjék meg, hogy egy-két szót váltsak velük, tisztelve, hogy halott anyaguk bölcsen, válasz nélkül hagyja kérdéseinket s állításainkat.

Nézzétek, az emberi elme erőfeszítése az élő szervezet titkait is közelíti, éppen csak veletek, szobrokkal ne tudna megküzdeni? Ne higyjétek! Egyet és mást alkotótok is elmondott rólátok, és iskolázott figyelmük is sok mindent kiderített életetekről. Azt hiszitek nem látjuk, hogy egyetlen öreg, vagy beteg sincsen közöttetek, mindannyian élettani erőtök teljességében levő férfiak és nők vagytok? Nem látnók talán — vélitek —, hogy erőtök nem izmaitok göröngyös súlyában van, hanem életörömötök szépségében áramlik felénk? Jól látjuk ezt is, azt is, hogy nem hízelkedtek nekünk azzal, hogy kecsesen kelletitek magatokat s nem hívogatók valamilyen megragadó heves mozgás felkiáltásával magatok felé. Általában nem kiabáltok, nem ágáltok, csak sugároztok. Testeitek lankáiban huncutkás muzsika bújkál, amelynek szólamát a redők kísérete festi alá. Többen közületek cövekként állanak, nincs erő, amely kimozdíthatna helyetekről. Egyszerre vagytok rajz, dombormű és kerek szobor, belülről kifelé áramló formátok belepreseledik a kemény térbe s ez hallatlan feszültséget teremt. Ugye

mosolyogtok azon, ha valaki erről azt mondja, hogy Medgyessy új szobrászi anyanyelvet teremtett, amely az egyiptomi, ógörög, etruszk és keleti nagy korszakok és a magyar népművészet formáiból sarjadt? Bizony ez így csak tudálékos mondás, de azért talán ti is emlékeztek ezekre az ősidőkre és szeliden elmélázó tekintetetekre a messzi Athénból a korék archaikus mosolya felel. Ha beszédre nyílhatna szátok, talán az ó-eurázsiai idiómák valamelyikén szólalnátok meg? Nem, nem, hanem magyarul. Arányaitok nemes mértéke, derűtök tisztasága a múlt görög örökségének peremén élő magyar nép nyelvén szólalna, talán kissé debreceniesen, hiszen más szót nem is tudna megformálni ajkatok. De ezt a beszédet mégis valamiképpen mindenki értené, akit az emberi élet szépsége ihlet. Vagy ha dalolnátok, mi énekelnétek? Ugye azokat a dalokat, amelyekben a keleti örökségre ráborul az ógörög zene késői hajtása, a gregorián, majd reneszánsz és barokk szépségek fátyolozták és mégis a miénk. Úgy tudtok magyarok lenni, hogy megtartjátok nemes emberségeteket. Vagy ezt talán ti kéritek tőlünk számon?

Mennyi beszélni, kérdeni valónk volna még, hogy jobban megismerhessünk titeket. Milyen izgalmasan érdekes beszélgetés lenne s még a társadalomkutatókat is érdekelné, ha példának okáért néhányatok, akiknek mozdulatát s kifejezését a Mester gúnyos fintorrá formálta, elmondaná keletkezésének történetét. — De akár mosolyogtok, akár magatokba merültök, akár pedig gúnyolódtok az illendőség tehetségtelen színjászain, boldogok lehettek, mert alkotótok egészséges testet-lelket adott nektek. Nem formált torzzá, nem engedett az izmusok hideg csillogásának, de utálta az akadémiai unalmát is. Ősztöne matematikájának s költői alkotólázának teremtményei vagytok. Irigylünk titeket.

Most majd, hogy néhány percen belül végetér a számatokra annyira unalmas beszéd, újra s újra ismerkedni fogunk veletek a szem és tapintás szavaknál érzékenyebb nyelvén. Ismerkedjétek ti is velünk egyik lélekre kelt anyag ismerje meg a másikat. De addig engedjétek meg, hogy visszatérjek alkotótokhoz s őt köszöntsem néhány meghatott szóval.

Feri bácsi! Ki most kórházi ágyon fekszel, Te örökké mozgó, most mozdulatlanságra kárhozható. Nézz szét itt, hiszen valójában Te vagy a házigazda. Mennyi vendég, mennyi művelt, szépségre vágyó ember. Hol van vendégkönyved, amit annyi kedvességgel tettél elénk? Te, ki örökké bizonytalankodtál, ha szobraid szépségét dicsértük, most figyeljed vendégeidet, lessed őket észrevételül, úgy ahogyan rajzolni is szoktál. Figyeljed, hogyan nézik szobraidat, hallgassad szavukat s el kell hinned, hogy akarva aka-

ratlan, minden elégedetlenséged ellenére a legnagyobbak közé nőttél. Amit alkottál, az Vörösmarty szavaival szólván — »jó multság, férfimunka volt.«

Gyógyulj meg minél hamarabb, gyere szobraid közé és közőnk s bocsássad meg ha a viszontlátás örömeben meg-megfeledezőnk arról, hogy kit is tiszteljünk benned voltaképpen, hiszen a szeretetet és barátságot nem nagysággal, hanem emberséggel mérik. Örvideni fogsz kiállításod láttán, mert olyan valakit kaptál a kiállítás rendezésében Makrisz Ágamennon barátodban, akinek nagy szobrászi műveltsége és tiszta barátsága méltó elhelyezést talált minden műved számára. Veleđ együtt köszönjük neki, a nálunk élő görög szobrásznak, hogy nemesen és emberien rendezte meg kiállításodat.

Ezt a megnyitót valójában nem nekem kellett volna elmondanom, Medgyessy Ferenchez egyedül a »szent öreg«-nek Lyka Károlynak szavai lettek volna méltók. Ő ismerte fel elsőnek annak idején Medgyessyben az alkotót és őszintén segítette küzdelmes fiatalságában s később is mindig mellette volt. Nem jöhetett közőnk most ő sem, kora nem engedte meg. Nem tagadom — miért is tagadnám —, hogy távollétükben megilletődve mondom el az utolsó mondatot: a 75 éves Medgyessy Ferenc műveinek gyűjteményes kiállítását megnyitom.«

A két barát

Medgyessy Ferenc az 1910-es évek elején több nyáron át volt atyai barátjának Rippl-Rónai Józsefnek vendége Kaposváron és a Róma-villában mind a mai napig több műve őrzí ennek a vendégeskedésnek emlékét. Medgyessy kőbe faragta Rippl portréját, domborműben is megmintázta, majd 1952-ben síremlékét is megalkotta. Ez utóbbi végül nem került a temetőbe, hanem a múzeum előtti kertben állították fel.

Sokan — köztük magam is — úgy vélik, hogy Medgyessy rajzai egyívásúak szobraival. Az özvegy tulajdonában még ma is több mint 3000 rajza van, és számolhatatlan került múzeumokba, műgyűjtőkhöz s nyilván igen sok lappang. Rippl-Rónairól is sok rajzot készített itt Kaposváron. Ez a kis könyvecske a Medgyessy rajzok egy sorozatát mutatja be. A rajzok előtt előljáróban néhány hiteles feljegyzés a két nagy magyar alkotó kapcsolatáról szól s egyúttal kor- és művészettörténeti hangulatot kelt a művekhez.

Az egyik Móricz Zsigmondnak »A közös múlt kötelez« című cikkéből való idézet. Ez egyforma megelevenítő erővel mutatja meg a kisdíákot s az érett szobrászt, az utóbbit éppen Rippl-Rónai társaságában.

»...negyvenöt évvel ezelőtt, egymás mellett állottunk, minden héten kétszer, egy-egy óra hosszáig, a debreceni kollégiumban, a tornaórán... Medgyessy Feri már akkor is birtokában volt egy egészen értelmetlen tulajdonságnak: tudott rajzolni. Abban az időben én is tudtam, annyira, hogy képeslapot alapítottam, amelyben illusztráltam is a történelmi tanulmányaimat, sőt az első számban az oroszlánt is lerajzoltam, mint az állatok királyát. De mikor lapom megjelent, s a fiúk látták, azt mondták, hogy van az A-ban egy fiú, ha valamelyik órán szükség van képre, akkor kiszólítja a tanár, s azt mondja neki, rajzold le a tevét, vagy Julius Caesart vagy a Lánchidat akkor az odaáll a tábla elé, s éppen úgy rajzolja le, mindtha mi a számtani példát írjuk fel. Tornaórán megkérdeztem tőle, hogy igaz-e? S Medgyessy Feri... nem tiltakozott ellene, sőt olyan egyszerűen, annyira büszkeség nélkül mondta, hogy abba semmi sincs hogy azt neki kell mindig lerajzolni, hiszen ő tudja... Medgyessy Feri egy vesszővel a tornaterem homokjába azonnal rajzolt egy oroszlánt, amely rám azt a benyomást tette, hogyha kételkedem oroszlán mivoltában, azonnal felugrik és széttép... Aztán elszakadtunk egymástól Ferkóval, s csak húsz év múlva találkoztunk Rippl-Rónainál. Ahol nagy meglepetéssel fedeztem fel, hogy ez az ismeretlen kis mokány az én debreceni oroszlánom... Ripplinek elmondtam, hogy ez a Feri, ez tud ám rajzolni. Mire nagy meglepetésemre azt mondja az öreg Jóska, hogy: »Rajzolni nem tud, de a legnagyobb magyar szobrász. Van olyan jó, mint Maillol. De hát én se tudok rajzolni — tette hozzá Rippli —, azt mondják, csak főstök — s megmutatta Medgyessy Ferinek a Súroló leányát...«

1952. november 29-én egy délutánon elbeszélgettem Medgyessy Ferencsel s kértem mondaná el Rippl-Rónaival kapcsolatos emlékeit. Közvetlenül a beszélgetés után leírtam az általa mondottakat, a jegyzetek egy részét közlöm itt, ezek nem szó szerinti hitelek, de lényegükben az elmondottak teljes értékű feljegyzései.

»Rippl-Rónai ú. mozaik stílusáról a következőket mondotta Medgyessy: Nála voltam egyik nyáron, egyszercsak azt mondja váratlanul: na én leutazom Velencébe, maga csak maradjon itt s érezze magát jól. Ezzel el is ment, ott meglátott valami szép római(?) padlómozaikot, sokat nézegette, nagyon foglalkoztatta a képzeletét s mikor visszajött, sokat beszélt róla, hogy apró kockákból van összetéve a rajz és a szín. Ennek nyomán kezdett el ha-

sonló próbálkozásokat. Első talán éppen az volt amit rólam festett: (Medgyessy mintáz, Feri bácsi tulajdonában). De nem volt jó, mondja Medgyessy nem visz ez semmire.

Egyszer pedig egyik este nagy disznótoros vacsora volt nála, ott volt az öccse is, jól beettek s ittak bőséggel, egyszer csak feláll az öccse, s azt mondja, hogy hazamegy. El is ment. Nemsokára futár jött a városból (mert ekkor már Rippl-Rónai jómódú ember volt, s megvette azt a villát kint a határban egy dombon), hogy haldoklik az öccse... Éjszaka, sárban, ködben bebotorkáltunk hozzá, hát tényleg hörgött, hánykódott az ágyban, haldoklott. Sötét szobában petróleumlámpa világításánál feküdt ágyában. Leültünk melléje s vártunk, nem illett elmenni, de nagyon unatkoztunk már egy idő múlva. Egyszer csak Rippl rámszólt: nincs kedve rajzolni? Hát neki akkor is az járt az eszébe, mert mindig szerette a rajzot. Dehogynem, mondtam fellelégezve — menjen csak oda az asztalhoz, a fiókban talál papírt. Én aztán rajzoltam, ő meg csak ült. Hajnaltájban meghalt az öccse, ekkor Rippl hazaküldött pasztelljáért s ő is nekifogott festeni. Fehér ágyban fekszik az öccse, az ágy felett a falon pedig Rippl-képek. Addig, amíg élt, amíg haldoklott, nem festette, mert megrendítette a haldoklás. — engem nem, mert én orvos vagyok. De amikor már meghalt, ő is tárgyává vált, s akkor már festhette, fehér arcszínével.

Hasonló esetet mondott el Nemes Marcell feleségének haláláról. Értesítést kapott Rippl, hogy meghalt Nemes Marcell felesége. Elmentek részvéltogatóba s néhány szó után Rippl elővette pasztelles ládikáját, s elkezdett csendben festeni. Itt is voltak az ágy felett Rippl-képek, s azokat is éppen olyan gonddal festette meg, mint a halottat. Mikor készen volt, csendesen elkezdett összecsomagolni s a képet is bezárta. Csak nem akar az fájdalomból üzletet csinálni, mondotta Nemes Marcell csak nem akarja a képet elvinni? Végül, mondja Feri bácsi, jó borsos áron eladta a képet Nemes Marcellnek.

Medgyessy elmondotta még, hogy nagy hatással volt rá Rippl-Rónai festészete: «...magam is bosszankodva vettem észre, a múltkor ott voltam Doroséknál (?) az asszony Rippl fogadótt lánya. Nézegetek egy képet a falon, ejnye de hasonlít valamihez, amit Rippl csinált, de mégsem egészen az. Kérem az asszonyt, ki csinálta. Ki, hát maga. Megnézem közelebről, hát tényleg én, ennyire hatása alá kerültem a pasztellben.»

„Szeretném a túlsó oldalt is látni...”

Barátainak biztatására, saját költségén — remélve, hogy majd csak megtérül — 1956-ban egy 100 rajzból álló mappát adott ki. A rajzokat rotaprint eljárással a Nemzeti Múzeumban sokszorosították. Hosszas unszolásra először írt eléje, majd később a kiadatás után még ceruzával beletoldott ezt meg amazt. Ezt a kiegészített változatot közöljük most, majd pedig a rajzról folytatott beszélgetéseink s levelezésünk részleteit közlöm, nagyrészt szó szerint a róla megjelent könyvem szövegét követvén.

»Hét-nyolc éves gyerek lehettem, amikor egyszer sikerült benső barátságot kötnöm egy szép nagy fehér krétával. Igaz, hogy nem tudtam hamarosan hogy mit kezdjek vele, tehát egyelőre eldugtam a szem elől, hogy majd rákerül a sor.

Nem sokat kellett várnom. Elvittek a szüleim a frissen érkezett állatos komédiába. Cirkuszba. Mintha csak nekem hozták volna a fenevadakat.

Előkerült a kréta. Hamarosan felkerültek az állatok a fáskamra oldalára, ajtajára kívül-belül: elefánt, teve egy és két puppall, aztán a táncoló medve, majom, krokodilus és az óriáskígyó stb. De legislegjobban izgattak az oroszlánok. Bömbölésük csak fokozta az izgalmamat. Ezeknek már szerepet is adtam: veszett oroszlánok kiszabadulnak. A lakosság fejvesztve menekül. Felfordulás mindenfelé. Alig bírtam saját képzeletemmel. Persze a fáskamra megtelt hamarosan krétarajzzal. Baj léft belőle, mert rákerült a sor a szoba padlójára is. Ezért pedig kikaptam anyámtól.

Rájöttem, hogy a művészet nem mindig méltányolhatik. sőt, olykor kikapással is jár. Máskor óvatosaabb leszek. Rájöttem, hogy a nagy kerek asztal alsó, belső karimája elég széles ahhoz, hogy a kígyók harci jelenetével rajzoljam körül; gondolván, remélvén, hogy a kompozíció hosszabb időre elkerüli majd a nagytakarítás veszélyét. Így telt el gyermekkorom, ifjúkorom.

Évtizedek jöttek-mentek, míg rájöttem, hogy szobrász leszek, és hogy rajzaimon keresztül leszek azzá. Pedig közben már orvos is lettem, aztán meg egy merész kanyarodással festőnek készültem, míg végre befutottam szobrásznak — folytonos rajzolások között. Tetszett az nekem, hogy simogatja a szemem keresztül-kasul tárgyamat, a modelletem, úgyhogy mire megmintázásra került a sor, én már megismerkedtem a modellem teste formáival. Ezerszámra menő rajzom a tanúja. Hogy miért lettem inkább szobrász, mint festő? Talán azért, mert míg a festmény mozgást is ábrázolhat, addig a szobor jó részben csupa mozgásból áll. Ez pedig mindig ma-

gával ragadott, mennél vehemesebben, annál inkább. Egész az ex-tázisig. Mert a rajzok csak jelzések, futó vonalak, mint a gyors-írás.

A rajzból lesz a dombormű. A domborműből a szobor. Szorosan közel állnak egymáshoz. Egyik a másikat táplálja. A színek adják a hangulatot, a mélységet, a testi közelséget. Nem tudnék egyikőtől sem elszakadni — hadd szolgálják egymást, amíg lehet.

Indulástól odaérkezésig körülbelül fél évszázad telt el. E fél évszázad vívódásainak termékei: műveim.«

Medgyessy írásaiból: »Keresztbe a formával vezetni a vonalat: fafaragás közben jöttem rá, hogy így nem sikkadnak el a formák. Talán ceruzarajzzal is használhatom ezt a módszert... rávitt a kényszer a vonalas rajzra. Pillanatok alatt készültek a dolgok természeténél fogva. Sommázott rajzra van szükség, nem részletezetre, mert az széthullik. A modellt hagyom mozogni, nem szólok rá, csak akkor, ha változtatást akarok... Nincs nékem semmi módszerem. Rajzolkok, mint mindenki a világon, csak éppen dilettáns módon nem: pl. szemet, orrot, fület, szájakat egymás után... Anynyit tán mondhatok: egyszerűségben az erőm... Nem is merek rajzaim stílusához véleményt mondani. Annyira ellentmondanak egymásnak, asszerint, hogy szükségét látom. De azért mégis igyexem (sic!) a vonal felé... ha sikerül úgy jó. Ha nem, úgy is jó... Sebes kapásból kapni a legérdekesebb mozdulatokat. Csak-hogy ez a s.k. ritkán jön. Hosszú bemelegedés utáni rövid extázis. Ha ki nem vártam és ki nem használtam, máskor kezdek el előről... műtermen kívül, vagy vidéken... előkerült a vázlatkönyv. Hiszen így kapni új meg új ötleteket. Igaza volt Rodinnek, hogy ő is onnét merített... (formát író vonaláról egyszer azt mondta Gábor öccsének): »szeretném a túlsó oldalt is látni, amikor szemben van valaki...«

Most pedig öregkori önéletrajzából idézünk néhány sort, hogy milyen reménytelenül küzdött az akadémikus rajzoktatás unalmával. A fiatal Medgyessy öntudatlanul már akkor »a természet hűséges megfigyelésén alapuló kitalált formákat« kereste mint később is és közömbösnek találta a látvány leltári hűségű másolatát.

Íme ide kívánczó emlékezése:

»Párizsban a Julian Akadémiára mentem, mint nagyobb részt a magyar fiúk. Ott is rajzolással kezdtem... Azt tanácsolták új barátaim, hogy bekezdésül jól tennem, ha a falon lógó valamelyik gipszet rajzolnám... Örültem is, amikor az öreg mester az első rápillantás után odaengedett az elevenhez, ettől az önkínzó tortúrától. Igyekeztem is ám rajta.

Itt kezdődött a kálvária. Nem ismertem a szenet mint rajzeszközt. Nagy vajúdások közt csupa kéményseprő aktot szültem. Sőt én magam is könyökig szurtos lettem azalatt, amíg a konstruktívóval vívódtam. Végtelenül bosszantott, hogy a többiek milyen könnyedén hozzák ki a finomabbnál-finomabb árnyalatokat, ami nekem se-hogy sem akart sikerülni.

Egy alkalommal kiállította a mester a rajzomat középre, egy másikéval együtt — úgy emlékszem kanadai volt —, aki már évek óta itt halmozta magába a művészet tudományát.

— Na most ide figyeljete! — űgymond. — Itt látnak két tanulságos végletet. Ez itt — mutatott az enyémre —, tudja mit akar, de nem tudja megcsinálni. Az a másik nagy könnyedséggel rakja oda ... a nem tudom mit. Azt hiszem ő maga sem tudja. Bár negatív elismerés volt, meg kellett vele elégednem. Legalábbis én nem cseréltem volna fel semmiért a másikéval... Beiratkoztam a szobrászok közé.

Miért nem foglalkozik egy kicsit anatómiával is? — szölt rám a professzor.

— De hiszen orvos! — mondták a mellettem dolgozók.

— Akkor hát miért nem csinálja?

Erre már nem válaszoltam. Csak gondoltam magamban: hiszen nem azért jöttem én ide... az ógörögöknél magas fokú költészetet láttam. Ez már több volt, mint plasztika. Hűsége megfigyelésen alapuló kitalált emberi formák...«

Űgy tartottuk illendőnek, hogy amikor Medgyesy Ferenc rajzait mutatjuk be, elsősorban őt magát szólaltassuk meg, ő maga magyarázzon nekünk. Voltaképpen már mindent el is mondott s a mi feladatunk inkább csak az lesz, hogy nézzük, mi is rajzokban a sajátosan szobrászi, ami megkülönbözteti a grafikusok és festők rajzaitól.

Kezdjük talán azzal, hogy visszatérünk Rippl-Rónai mondásához, miszerint sem Medgyesy, sem ő nem tud rajzolni, Medgyesy szobrász, ő meg festő. Pompás Rippl-Rónai rajzokat ismerünk, sőt a 10-es években egy szép nagy mappa meg is jelent belőlük mutatván, hogy mesterük is sokra tartja őket, miért beszélt akkor le-kicsinylően magáról s Medgyesy-ről?

Hogyan rajzolt Rippl-Rónai, mi volt rajzi ideálja? Roppant érzékenyen alkalmazkodott rajzi stílusa a rajzeszközhöz, másként rajzolt ceruzával, mint náddal, vagy vastagon fogó tollal s ismét másként szénnel. A tiszta vonal és a remegő árnyalatok közt oszlott meg rajzi érdeklődése. Nem tagadható, hogy igazi rajzi ideálja mégis a távolkeletiek stílusa volt. Éppen Kaposvárott tartottam egy előadást 1961-ben Rippl-Rónairól s engedjék meg, hogy idézzem

azokat a megfigyeléseket, amelyeket a Virágot tartó lány című rajzáról tettem, arról a nagyméretű rajzról, amely voltaképpen az Andrásyak falikárpitjához készült tanulmány.

»Nézzék például a virágot tartó lány bal alsó karját és kezét, különösen a hüvelyk vonalát. Tudvalévő, hogy az alsókar és a kéztő csontok izülésénél a vonal megzökken. Ez természetes, mert itt valami új kezdődik: a merev kar után átmenet a könnyed és gazdag mozgásskálájú kézbe. Azáltal, hogy Rippl-Rónai a rajz egyszerűsítése során ezt a zökkenőt árnyalatnyivá csökkentette az alsó kar, kéztő és hüvelyk egyetlen, szépen ívelő vonalba simul bele, belekerült a rajzba valami, ami a látványban nincsen benne, de nagyon is él bennünk: kezünk lágy ívelésű mozdulata. Tehát nem a mozdulat látványa, hanem maga a mozdulat vált rajzzá. Ezt a szelíd, meg nem törő, nem izgatott, hanem gyengéd dallamú, lassú ütemű, szinte karmesteri mozdulatot vitte bele Rippl-Rónai a látványba. Az egész rajz csupa ilyenféle harmonikus mozgássá váltja át a látvány töredéket az alak vonalain, szinte mozarti muzika kél bennünk...«

Az Andrásy kárpit leányalakjának rajzában Rippl-Rónai talán a legnemesebb szecessziót adja, vagy talán a legjobban megközelítette a nagy keleti vonalművészeket. Ám mind a szecessziótól, mind a Kelettől első pillanatra különbözik, talán-talán mégiscsak barátjának Maillolnak gobelin-rajzai ihlették, ugyanaz a gondosság, ugyanaz az elmélyülés. De ha az előbb ezt a rajzot a mozarti harmoniához hasonlítottuk, Rippl-Rónai számos villózó tusrajza a fényből kibontakozó Debussy hanghatásait idézi, vastag körvonalú rajzaiban pedig a kontúrt átható atmoszféra remeg. De akármelyik rajzstílusát is idézzük Rippl-Rónainak, annyi bizonyos, hogy a látványt mindig a rajzlap síkjába terítve látja, akár fátyolos vibrálásban, akár a gondos vonalak komoly etikájában, de sohasem térben. Medgyessy rajzai pedig éppen a teret tömörítik magukban, éppen mint a tér sajátos jelenségét ragadják meg a rajz tárgyát. Hogyan is tetszhetett volna ez Rippl-nek? Saját rajzaival elégedetlen volt, mert a színes világhoz képest tökéletlennek érezte őket, Medgyessy rajzai pedig idegenek voltak tőle, mert a felület színjátéka helyett a tér súlyos formáit írták papírra. Igen, Medgyessy rajzai a legkorábbi idők iskolásabb próbálkozásait nem tekintve, tisztán szobrászi rajzok. Kezdetből ismerjük néhány tónusos szénrajzát, sőt ismerjük néhány szecessziós jellegű stilizált vonalrajzát is, de igen korán ránő a rajz síkjára a test igénye: »szeretné a túlsó oldalt is látni, amikor szemben van valaki« azaz érzi, hogy az éppen látható formák szervesen összeépültek az eltakartakkal, azok nélkül nem

érthető, voltaképpen a látható s elfordult együtt adja a monumentális formát.

Hogy ezekben a kérdésekben tisztán lássunk, s az is világossá váljék előttünk, hogy mi is az, ami a Medgyessy rajzokat rajzban látott szoborrá teszi s elkülöníti az önálló grafikai lapoktól, kiterőt teszünk majd a rajz természetének megismerésére.

Fénykép és szobor

A kaposváriakban Medgyessy Ferenc elsősorban mint a múzeum előtt álló Rippl-Rónai szobor alkotója él. Beszéljünk őszintén a szoborról. Minden szobrászi-formai nagyszerűsége mellett van valami kis ügyetlenség, szinte hogy ügyefogyottság az ülésében. Magyarázható ez azzal is, hogy Medgyessy a főnézet síkjába akarta komponálni a szobrot, és hogy a térdek kiugró tömbjét csökkentse, a szembenéző test alatt a két lábat oldalnézetbe szorította. Ha csak a felső testet nézzük s a lábakat letakarjuk, akkor a lábakat is önkéntelenül szembenézetben képzelünk el, vagy ha ellenkezőleg: a felsőtestet takarnók el, akkor a lábakhoz oldalnézetben ülő alakot képzelnénk. Sok szó esett arról, hogy Medgyessy a látványt mértani tömbök felé igyekszik tömöríteni, s ez a jelen esetben azt jelentené, hogy itt a lapos hasáb, az emléktáblaszerű tömb lenne ez a mértani test. Mégis van valami, ami arra ösztönöz, hogy ne elégedjünk meg ezzel a felelettel... Nagyjából eddig jutottam töprengéseimben, amikor még a szobor agyagmintáját nézhettem az ötvenes évek elején Medgyessy műtermében. Volt valami, ami a kétfajta ülés ötvözetében zavart. Talán még azt is hozzátehetném, hogy a lábak megtört állása mintha-mintha valamiféle meggörnyedt felsőtestet s nem pedig kimagasló tömeget kívánt volna. Am lehetséges, hogy ez az érzésem csak később támadt. Később, amikor valami olyan felfedezést tettem, amelyet most közlök s amely feleletet adott töprengéseimre. Medgyessy Ferenc atyai barátságával tüntetett ki, igazán megszerfejt. Ennek tulajdonítható, hogy amikor beszéltem neki arról, hogy milyen szenvedéllyel gyűjtöm a magyar alkotók kéziratait, csak térült-fordult és egy hosszú dobozt tett elém, tele levelezéssel és fényképekkel, hátha találnék benne nekem valót. Valóságos kincsesbánya volt — állandó biztatására — sok levelet, lapot, fényképet választottam ki s ő szívesen adta nekem. Nos ezek közt van egy fénykép. Hátlapján Medgyessy ceruzairása: »Rippl-R. Józs Siófok.« Jellegetes Medgyessy rövidítések, de most nem ez érdekel minket, hanem a fénykép. Egy pillanatig

sem lehet kétséges, hogy a szobor ebből a fényképből nőtt ki. Medgyessynek nem volt Rippl-Rónairól ilyenfajta ülő rajza. Viszont a szobor kissé ügyetlen lábtartása az öreg Rippl-Rónai kissé lábujjhegyes támaszkodását példázza, az elfordulás motívuma is a fényképről került a szoborra. Olyan apró jelek árulkodnak a fénykép felhasználása mellett, mint pl. az ingnek a jobboldali hónaljából kiinduló ránc. Ez a szobron a mellizmot kellene sugallja, de lennebb került — éppen úgy mint a fényképen. De a fénykép csak az indítást adta — Medgyessy szobrászi ösztöne és tudata »rendbehozta« a természet »véletlenségeit«, a térbeágazó mozdulatát tömbbe tömörítette, a ráncok vászonra jellemző töredezettségéből a test domborzatának törvényeit bontotta ki. Egyszóval a fényképből szobor lett, még hozzá telivér Medgyessy szobor, de maradt is benne valami a fénykép megtörött, öreg festőjének görnyedtségéből, ügyetlen üléséből s ez a kettősség sajátos — nem mindenben harmonikus — feszültséget okoz a szobor nézőjében.

II.

KÖZJÁTÉK

A vonal természetéről

»...ismertem jónéhány festőt, aki összes alakjában mintha önmagát rajzolta volna le természet után; (a rajzok) készítőjük mozdulatait és szokásait ábrázolták... nagyon nagy hibája (ez) a festőknek...«

(Leonardo: Trattato 108. §)

Ígértük, hogy világossá tesszük a különbséget a festő és a szobrász rajza között, hogy azután ennek alapján majd iskolázottabb szemmel figyelhessük Medgyessy Ferenc bemutatott rajzait. Kérnünk kell az olvasó figyelmét és türelmét, mert kissé messziről — vagy inkább túl közlelről kell kezdenünk: önmagunkat kell figyel-nünk ahhoz, hogy a rajz mibenlétét megsejtsük.

Ha valamit ki kell fejeznünk, nem elég a szó: egész valónkkal mutatjuk fájdalmunkat, örömmünket, arcunk színjátéka, kezünk mozgásai szinte kifejezőbbek, mint szavaink. (»...nem érez, ki érez szavakkal mondhatót.«) A szó gyakran el is maradhat és a kifejezés mégis tökéletesen érthető: embertől emberig az út a mozdulatokon keresztül közvetlenebb, mint a szavakon át. Nos a rajz sem más, mint a kéz mozgásának rögzítése, mint ahogy az írás sem más, mint parányi, finom mozgások láncolata. Köztudomású, hogy az írásból a hozzáértő milyen tökéletes jellemrajzot tud adni. Az író ember egyéniségének gazdagon árnyalt képe, képességeinek hibátlan rajza tárul elénk, mert még e parányi mozgás is magánviseli az egyéniség lenyomatát. Hát még akkor, amikor ez a mozgás szélesebb ívben tárulhat ki: a rajzolónál. Míg azonban az írástudomány gazdagon kibontakozott, nem mondhatjuk el ugyanezt a rajzzal foglalkozó tanulmányokról. Jegyezzük meg jól: az írástudomány nem a leírt szövegből következett, hanem a vonalak vezetéséből, ütemrendjéből, süllyedéséből-emelkedéséből, az írás általános képéből. S ezzel egyúttal magyarázatát adtuk annak is, hogy a rajzokkal kapcsolatban miért nem alakult ki eddig a vonalfejtés tudománya: a rajzban az ábrázolás annyira uralkodik, hogy feledteti a rajzi vonal kifejező erejének lappangó indítékait, a tárgyátalan erőket, amelyek közvetlenül — az ábrázolás tárgyától függetlenül — embertől-emberig vezetnek s rajtuk keresztül indul meg az az áram, amely a rajz szeretetét, a rajz művészi hatását kiváltja.

Még a Képzőművészeti Főiskola hallgatójaként, Lyka Károlyhoz adtam be szakdolgozatomat »Művészetlélektani tanulmányok« címen, s ennek egyik nagy fejezete a vonal természetrajzával fog-

lalkozott. Később a 40-es évek elején a Kolozsvárott megjelenő Termés című folyóiratban közöltem kivonatát, de a háború miatt talán még a legszűkebb érdeklődőkhöz sem jutott el. Ezért most a Medgyessy rajzok megismerése elé, ide illeszteném a kísérletek summáját és annak eredményeit. Már előre megmondom, hogy voltaképpen Leonardo éles megfigyeléseinek teljes igazolásával járt az a sok ezer kísérlet, amelyet fiatalos hévvel és konok következetességgel végeztem. Bárcsak akadna, aki folytatná ezt a munkát. Ezeknek a kísérleteknek célja az volt, hogy megállapítsák a vonal érzelmi értékeit, illetőleg a vonal és a test mozgásának közösségét. Ehhez — amennyire lehet — ki kellett először kapcsolnom az értelem irányítását és ellenőrzését. Ezt kétfős eszközzel kíséreltem meg: egyrészt a kísérleti rajzoló szemének bekötésével (ezzel kizártam az optikai ellenőrzést), másrészt pedig a rajzok unalomig való ismételtetésével, amivel a végén kizártam a logikai ellenőrzést, hiszen régi tapasztalat, hogy az állandó ismétlés kikapcsolja a figyelmet. Hogyan folytak le a kísérletek? Elsőben is minden korú emberrel, férfival és nővel, gyermekkel s öreggel egyaránt dolgoztam. Megkértem őket — tehetségük szerint — egyszerűbb vagy bonyolultabb, de tiszta vonalrajzra. Ez lehetett egy házikó, fa, vagy ember. Ezt a rajzot nyitott szemmel, asztalhoz ülve rajzolta, aztán kéresemre sokszor, sokszor ismételte, míg bele nem fáradt. Akkor bekötöttem a szemét s az előbbihez hasonlóan ülve, majd fejét ebben a helyzetben jobbra s utána balra hajtva, felállva, guggolva s más — ha jól emlékszem 15 — testhelyzetben kellett ismételnie a rajzokat sorozatban, míg meg nem unta. Már a kísérletek elején észrevettem, hogy a bekötött szemmel való rajzok vonalainak torzulásában bizonyos törvényszerűség mutatkozott egyes testhelyzeteknek megfelelően, ezekben ugyanis a torzulás természete azonos volt. Hogy csak a legegyszerűbbet idézzem: az összekuporodott helyzetben rajzolt firkák vonalai kis területre tömörödtek, az állva, ki-nyújtózva rajzoltak pedig szinte rajzolójukkal együtt nyújtózva megnyúltak. Érdekes változatot tapasztaltam azoknál, akik tudtak rajzolni, tehát emberi alakkal kísérletezhettem. Megkértem őket, rajzolniának egy ballábon álló alakot, tehát kontraposztoban. A csukott szemmel való rajzoláskor az előzőkhöz hasonló módon torzul-
tak a különböző testhelyzeteknek megfelelően. Ez annyira törvényszerű volt, hogy a végén már habozás nélkül meg tudtam mondani egy ilyenféle rajzról, hogy milyen testhelyzetben készült. De most jött a meglepetés: a rajzolókat ugyanabba a kontraposztó helyzetbe állítottam, mint amit a rajz ábrázolt — a rajzokon alig volt torzulás, majdnem olyanok lettek, mintha nyitott szemmel rajzolta volna őket készítőjük. Ám még nagyobb meglepetés várt akkor,

amikor megkértem a kísérleti személyt, hogy álljon át a másik lábára, tehát a jobbra. Az első rajznál (amikor még a tudat ellenőrzése éber volt) a torzult rajz a ballábon állt (ahogy kellett is), később ez a határozott kontrasztos kezdett megingani s kinél előbb, kinél később, de a rajz átállt a másik lábára, felvette tehát a bekötött szemű rajzoló mozgását. A rajz tehát a rajzoló testének helyzete szerint változott, majdnem hibátlan volt, amikor a test a rajz helyzetében állt s minden erőfeszítés ellenére ellenkezőjébe esapott át, amikor a test is ellenkező mozdulatban rajzolt. Nem folytatom a részleteket, a legfontosabbakat elmondtam.

Ezekből a megfigyelésekből egy sereg jelenséget megértünk, például, hogy a rajzoló rajzolás közben miért illeszkedik észrevétlenül is bele a modell mozdulatába. Könnyebb megértés kedvéért: nem lehet kuporgó alakot kinyújtózva, s nyulánkot kuporogva rajzolni. Persze: nagy fegyelemmel ezt is lehet, de közben le kell gyúrni a test erőfeszítését, amelyik magába igyekszik burkolózni, vagy pedig sudáran ki akarna magasodni.

Még azt is észrevettem a rajzokon, hogy a rajzok arányai becsukott szemmel lassan a rajzoló arányaira változtak át, tehát ha zömök embert megkértem, hogy szikár alakot rajzoljon, kísérlet közben az alak felvette a rajzoló arányait, s ugyanígy, ha egy hórihorgas emberrel köpcöst rajzoltattam, a rajzok bizony megnyúltak, mihelyt megszabadultak az értelem nyúgatótól.

Igen, mindannyian önarcépet rajzolunk, vagy pedig igazat adunk a távolkeleti festőtanításnak: »ahhoz, hogy madarat tudjak rajzolni, magamnak is madárrá kell változnom.« Tehát anynyira hozzáidomulok a jelenséghez, hogy amikor azt rajzolom, voltaképpen magamat rajzolom. Mindenesetre akárhogy is nézünk, kétféle magatartást tapasztalunk: vagy a világot igyekszem a magam képére formálni, vagy pedig magam alakulok át a jelenség képére és hasonlatosságára. A lélektan jól ismeri s igazolja is ennek a kettősségnek meglétét, az egyik a kifele forduló alakító egyéniség, a másik a magába forduló magát emésztő típus. Túlságosan merész lenne a valóság és látszat kettősségére gondolnunk, de mégis valamiképpen errefelé kell tapogatoznunk.

Kapcsoljunk most hirtelen vissza Ripp-Rónai és Medgyessy egymástól különböző egyéniségére, rajzolás módjára, Rippl-Rónai a látvány feloldására törekedett, átformálására, síkká, káprázattá oldására, amelynek ellenállás nélküli közegében, egyénisége szabadon érvényesül, ezzel szemben Medgyessy a vaskos, téri valóság minél kézzelfoghatóbb megragadására törekedett, nem akart szépen rajzolni, csak hiteles jegyzeteket akart készíteni a világról, nem akarta legyőzni, csak tudomásul venni.

Medgyessy rajzain alig-alig találjuk meg a természet átköltését, hiszen egy-egy rajzon rövid ideig dolgozott. Amikor huzamosan tartó munkával alkotott (szobrainál), ott maradéktalanul kiütközött az egyéniség öntudatlanul ható hatalmas ereje: minden Medgyessy szobor arányrendje Medgyessy Ferenc zömök, hosszú felsőtestű, rövid lábú alakját vette fel, még akkor is, ha netán a modell karcsú volt. De testi-lelki meghatározottsága érződött modelljei kiválasztásában is.

De térjünk vissza a vonal természetrajzához. Amiről eddig beszéltünk, csupán a vonalrajz hatásának egyik tényezője, de csak az ábrázolásban éri el kifejezőerejének teljességét, emberi együttérzésünk megindítását. Végül is nem közömbös, hogy a vonalak egy meggyötört fa törzsén kígyóznak végig, vagy egy sudár, mezíten emberi testen, hogy barázdákkal szántott cserzett arcot, vagy kezet írnak-e elénk, vagy a fiatalság hamvas szépségét. Téma tekintetében igen nagy a különbség Rippl-Rónai és Medgyessy között. Festőinknél a parfómös szépasszonyok, Medgyessynél a munkában tőmőrré vált paraszti testek ragadnak meg leginkább.

Sokat és nem hasztalanul kellene beszélnünk arról is, hogy a rajzi kifejezést milyen fokon szabja meg a papír érdekessége vagy simasága, a ceruza puhasága, vagy keménysége, a méret stb. Azzal térünk ki e kérdések elől, hogy a bemutatott Medgyessy rajzokhoz fűzött kísérő sorokban sokkal kézzelfoghatóbban világíthatunk rá arra, hogy milyen alig mérlegelhető tényezők szerepelnek egy-egy rajz készültekor és megítélésekor.

Medgyessy rajzai igen nagy tömegükben ceruzával lejegyzett szobor-gondolatok s éppen ebben különböznek az önálló grafikai lapoktól.

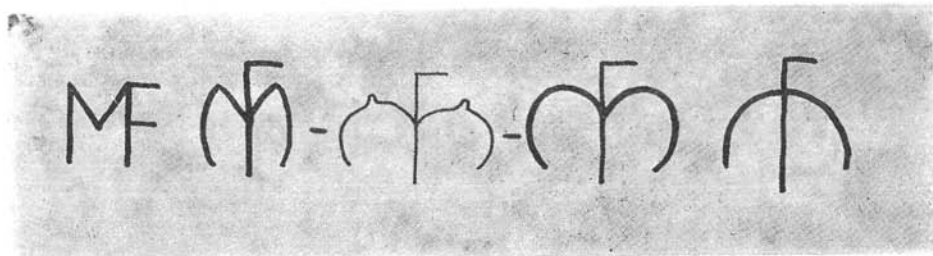
Medgyessy Ferenc monogramjának változásai

Medgyessy Ferenc rajzainak időrendbeszedése igen hosszú és fáradságos művészettörténeti elemző munkát kíván majd meg. Rendszerint nem írta alá, nem keltezte rajzait s még az sem igazít útba, hogy egy-egy régi — pl. harctéri — füzetében vannak együtt a rajzok, ugyanis elő-elővette a füzeteket és üres lapjaira jóval később is kerültek rajzok. Azt kell majd csinálni, hogy keltezett rajzainak stílusához, vonalvezetéséhez, felfogásához hozzá keressük majd a megfelelőket s akkor az azonos papír, ceruza, toll stb. egybevetése is segít majd az időrend megállapításában. A ha-

gyatékot az özvegy — nagyon helyesen — témakörök szerint rendezte, mert másfajta rendet — egyelőre — lehetetlen volt megvalósítani.

Ebben a kis füzetben azzal szeretnék hozzájárulni ehhez a munkához, hogy közlöm Medgyessy Ferenc monogramjainak alakulását úgy, ahogy Ő 1955. szeptember 2-án nekem elmagyarázta s úgy, ahogyan én a műveken (rajzokon, domborműveken, szobrokon, néha leveleken) ellenőriztem.

Korai és még párizsi útja után egy-két évvel is, nagyjából tehát az 1910-es évekig az »M« szárához hozzáfűzött »F« ligatúra volt névjezése. Innen kezdődött s nagyjából a 20-as évek elejéig tartott a hegyes szárú »M« közepébe illesztett túske nélküli »F«, majd attól kezdve előbb a két domb közé iktatott ágas »F«, majd pedig az egyetlen körívbe ékelt »F« jel volt jelzése. Medgyessy Ferenc, aki szerette a kajánságot, lerajzolt ugyan nekem egy másik monogramot is, amely megelőzte volna a két dombost és amelyen az »M« íveit két női emlő rajza jeleznék köztük az »F« jelével, de sem rajzai, sem szobrai között nem találtam ilyen monogramot. Beszéd közben sugallta, hogy a kétíves formának is effajta pajzán értelme lenne. Ez az időrend csak hozzávetőleges, mert az egyes formák közti határok egymásbamosódnak, mégis nagyjából eligazíthat a monogramos rajzok keltezésekor.

Medgyessy Ferenc monogramjai

III.

LÁTSZAT ÉS VALÓSÁG

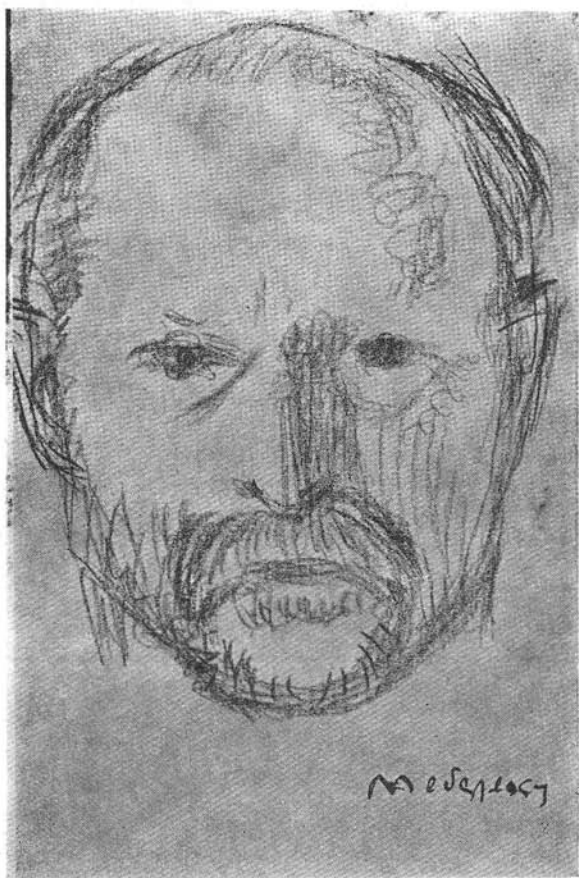
Medgyessy Ferenc rajzai

Bevezető sorok Medgyessy Ferenc rajzaihoz

Következik a Mester 31 rajza, mint e füzet igazi »mondanivalója«. Egyetlen rajznak sem akarjuk »tartalmát« szavakká váltani, tehát hiányzanak majd az ilyen kifejezések, mint pl. »önmagába merülő tekintet«, »zsenge fiatal lány mosolya«, vagy akár a »zseniális jóbarát tekintetéből sugárzó...« stb. stb. Nem azért nem írok ezekről, mert nem lennének benne a rajzokban, hanem azért, mert ezeknek megérzése kinek-kinek saját dolga, ki-ki a maga érzékenységgel, árnyaltságával fogja fel a rajzok emberi tartalmát. Mi inkább a megrajzolás eszközeire, a kifejezést elősegítő mozzanatokra, a készülés menetére leszünk tekintettel, már amennyire a rajzokhoz fűzött rövid kísérő szöveg erre teret enged. De hiszen e füzet folyamán maga Medgyessy mondta el rajzainak lényegét s talán az is közelebb vitt minket ehhez, hogy rajzait megkíséreltük összevetni Rippl-Rónai József más jellegű rajzolásmódjával.

A rajzokat a következő művekből vetük: 100 rajz, Medgyessy Ferenc kiadásában. 1956. Rövidítése a szövegben: R. Innen való az 1, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 31 képünk. Életemről, a művészetről (szerk.: Koczog Ákos, Budapest, 1960.) ez a kötet felöleli Medgyessy Ferenc írásait. Rövidítése: É. Innen való a 3, 7, kép. László Gyula: Medgyessy Ferenc, Budapest, 1968. Rövidítése: MF. Innen való az 1, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 30. kép, s végül László Gyula—Kisdéginé, Kirimi Irén: Az 1968-as Medgyessy kiállítás katalógusa, rövidítése: K, ebből vettem a 13. képet.

Medgyessy Ferenc hagyatéka — közte több mint 3000 rajz — nemzeti értékű magángyűjteményként az özvegy tulajdonában van a Századosúti művésztelepen. A rajzok, vázlatkönyvek még sok meglepetést rejtegetnek a Medgyessy-kutatás számára és sok szépséget azoknak, akik szeretik Medgyessy Ferenc művészetét.

Önarckép. Medgyessy portréi — szoborban s rajzban nagyjából úgy készülnek, mintha a modellt először messziről látná s csak a jellemző nagy formát érzékelné, majd mind közelebb jöven vennie észre a nagy formának mindig alárendelten maradó részleteket. Önarcképén is megfigyelhető jól, hogy a legtöbb vonal, a legtöbb keresgélés a fej nagy tömbjét tapogatja. A részletekben sok a festői megoldás. (pl. a bal szem laza szélű foltja). MF: XVI.

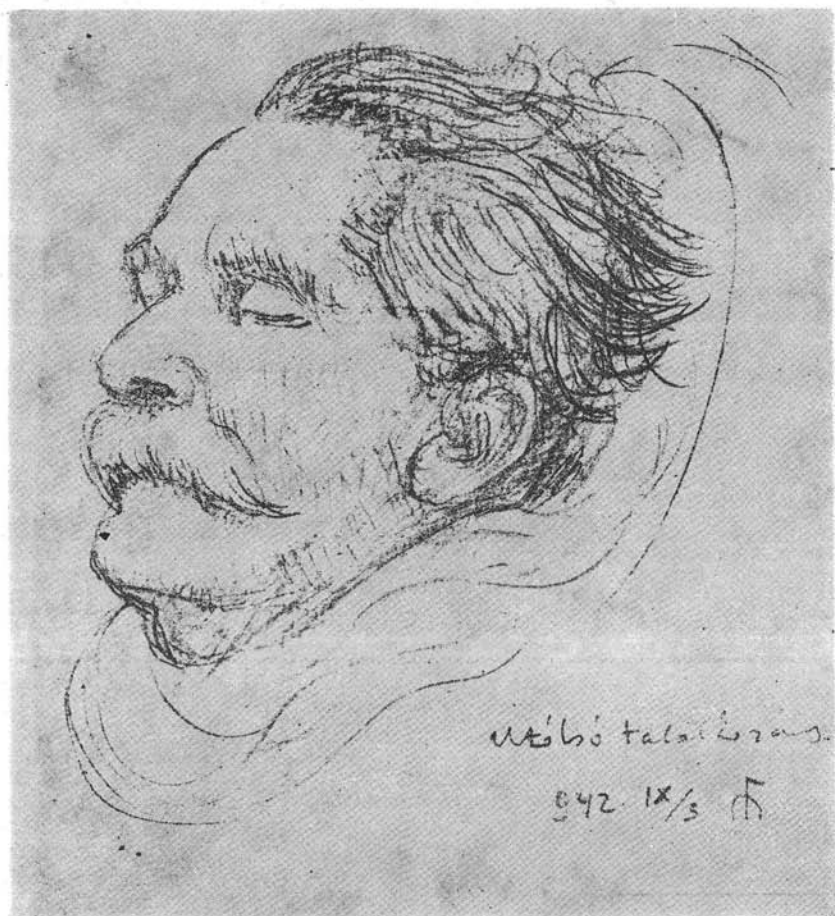
Anyám köt. Figyeljük meg a toll vékony vonalhálóját. Íves játéka ráfekszik a formákra, azok irányában rajzol s nem valamilyen »egységes megjelenítés« az ideálja. A rövid domborodású formákat az »egységes folthatás« kedvéért nem vonja össze, hanem röviden pendülő vonalakkal tapasztja rá a formákra. A nem szilárd formát képező haj, ruha, stb. könnyűségét hosszan lendülő vonalakkal írja rá a fej és test tömegére. Végül is — Medgyessy meglevenítő ereje összefogja, egységes megjelenésűvé teszi a rajzot. R: 1.

Rippl-Rónai és felesége. Egyike azoknak a »sebes kapásból« készült vonalrajzoknak, amelyeket Medgyessy különösen szeretett. Tudnivaló róla, hogy nagy kajánsággal készített hallatlan fintorú torzképeket is baráti köréről, s ezekben csodáljuk meg páratlan egyénítő készségét. Ezeket tudván, természetesnek vesszük, hogy minden keresgélés nélkül, tiszta vonalrajzban, egyből kerül papírra a fejek jellemző tömege és a belső rajz szuggesztíven egyénítő finomsága. É: 23.

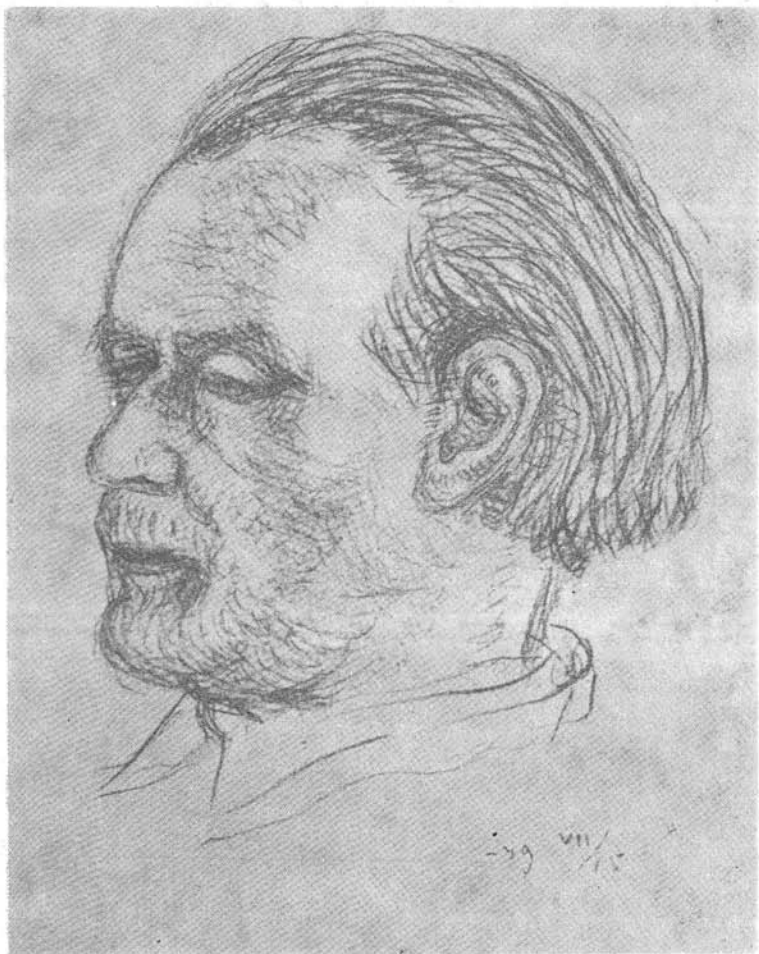
Apám olvas. Medgyessy is úgy járt, mint majdnem minden művész ember: családtagjai nem szívesen »ülnek« neki, hanem csak kérés, alvás, olvasás, zenélés közben figyelheti, rajzolhatja őket. Ezzel azonban, amit elvesztett a réven, megnyerte a vámon, mert közvetlen, életteli árnyalatok kerülnek a rideg modellpóz pontosságára helyébe. Nagyjából ugyanazok a jellemző jegyek figyelhetők meg itt, mint anyjáról készült rajzában, mégis van valami jelentéktelen dolog, amire szeretném felhívni a fej és a kezek között. Tudnunk kell, hogy Medgyessy nem szerette a figyelmet: a ruha teljesen elhanyagolt jelzése, kusza, ideges vonalak férfiruhát, amely nem domborítja ki a testet, hanem szabásmintává változtatja. R: 6.

Az *utolsó találkozás*. Medgyessy számára a halál nem volt megható. Sok hullát rajzolt, mint medikus és szenttelen figyelemmel rajzolta le az exhumált Pásztor János korhadásnak indult vonásait is. Mégis, a gyermekkori jóbarát rajzánál mintha akrétát vezető kéz szinte simogatva keresgélte volna az arc formáit, s türelmetlenül, mint fölösleges, mint nem Móriczhoz tartozót csapkodta oda a csapzott haj tincseit. A maszk vételhez előkészített kendő hosszú ívű vonalai mintha egy másik világ szférájába emelnék a fejet. R: 100.

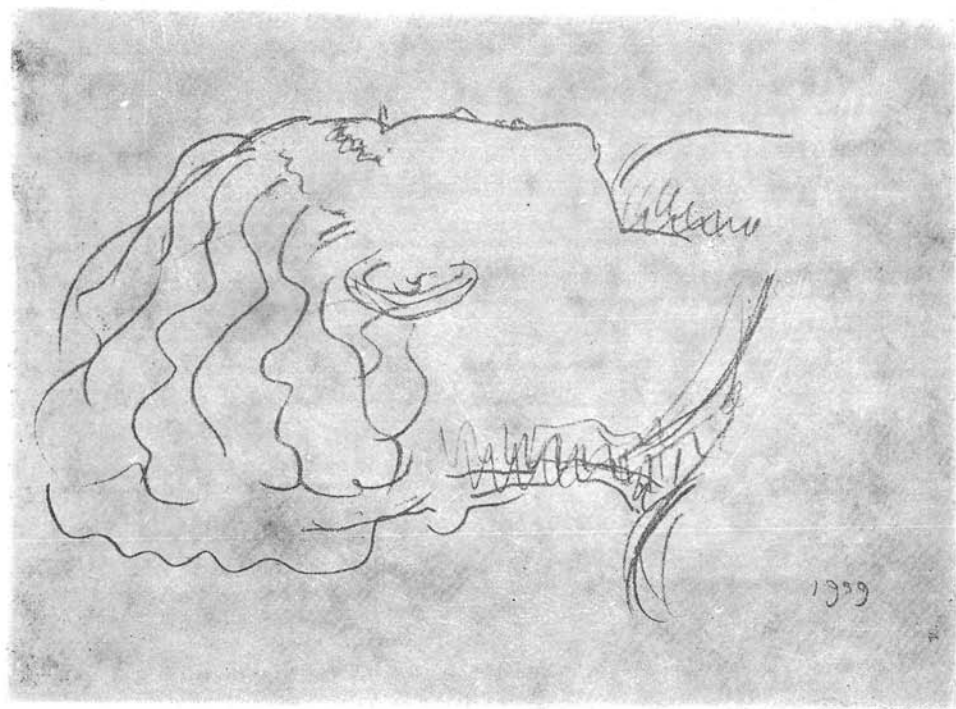

Mária. Medgyessy élete végéig vissza-visszatért a festészethez, szép pasztell sorozatai maradtak ránk és szobrainak felületén is festői fátyol dereng. Felesége arcképét diófafapáccal, halavány, szőke vonalakkal rajzolta meg, mert ez illett szőke, rózsás színű jelenségéhez. Az arc szinte világít, nem zavarja az árnyékok sötétje. Ezt veszi körbe a haj és áll árnyéka, mint valami koszorú. R: 3.

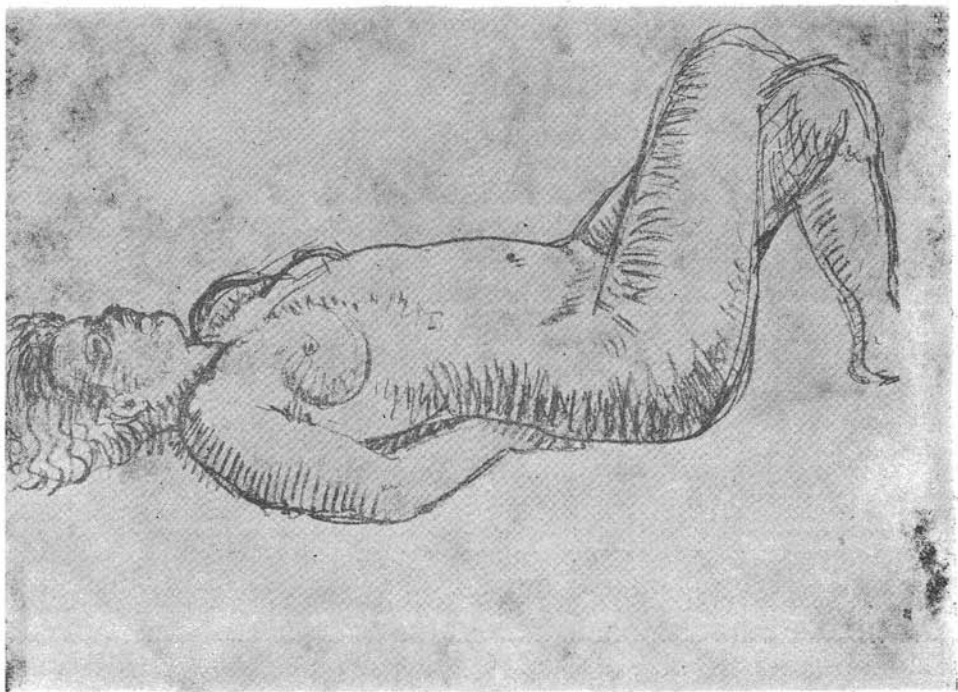

Kodály. Medgyessy sokat rajzolta, mintázta Kodály Zoltánt. Izgatta, hogy méltón örökítse meg a magyar muzsika nagyját. Rajzain át- és át kutatja a fej egymásba forduló formavilágát, nála szokatlan világitásba állítja, amelyben — az ellenfényben — súroló fényben gazdaggá válik a domborzat játéka. Valami olyant kísérel meg ebben a rajzában, mint amikor Rodin az antik torzót a súroló fény gyengéd elmozgatasával keltette életre és a lámpa aranyában szinte meglevenítette a márványt.

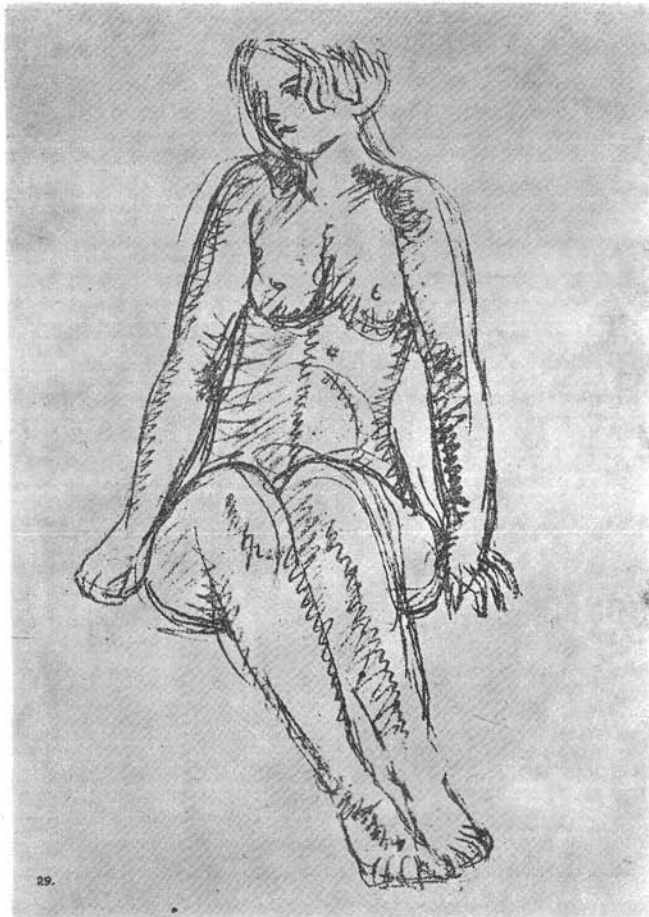
E: 43.

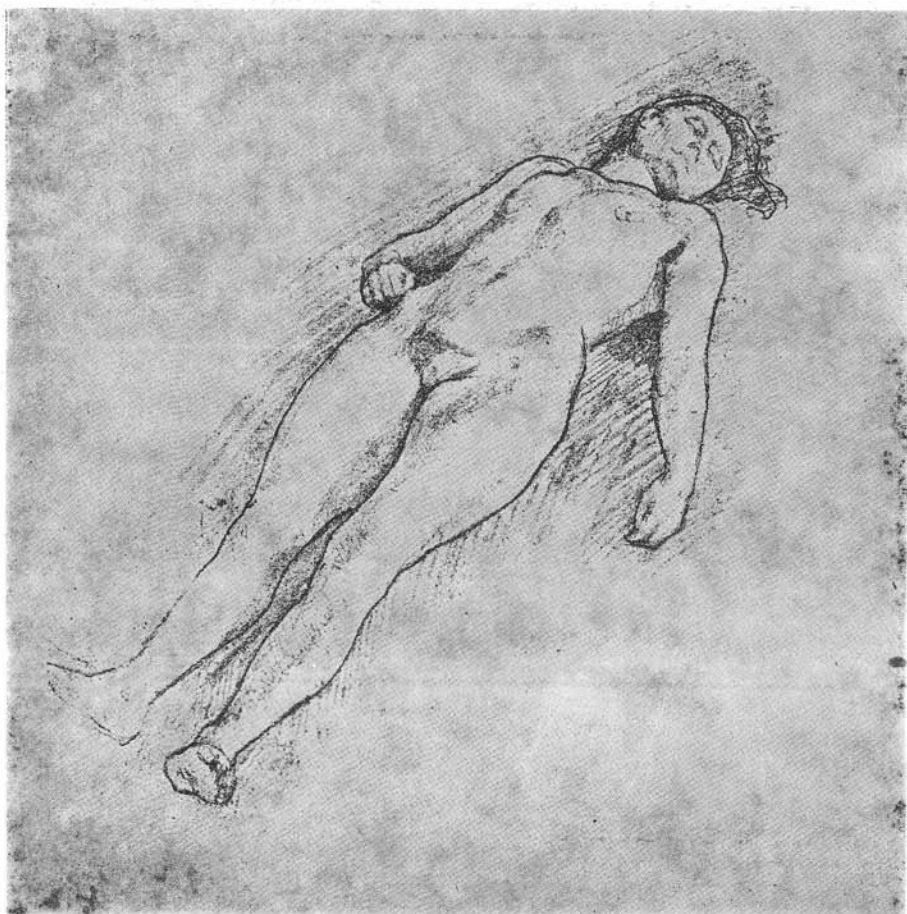
Mária fekszik. Medgyessy formát kereső rajzolásmódján átüt egy másik törekvése is, az, hogy a jelenséget vonallá költse át, hogy a rajzot szinte »írja« a papírra. Ilyenkor megszűnnek azok a megfigyelnievalók, hogy pl. más a forma ott, ahol a bőr ráfeszül a csontra, mint ahol lazul, más a haj és más a ruha idegen anyagának játéka a testen stb., hanem mindez átalakul tiszta vonallá. Ez a rajz kitűnő példája a mondottaknak: a vonalak íve nem kanyarodik el a forma elfordulásával, hanem töretlenül hullámszik végig a szép látványon.

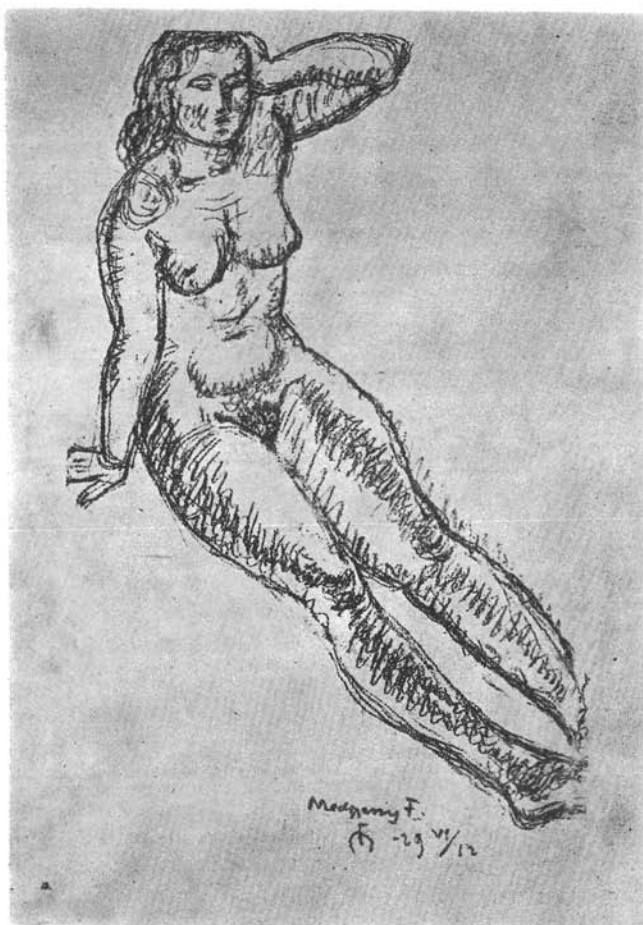
Napozó nő. A forma és a vonal, az írott vonal és az árnyalt forma szép szintézise ez a rajz. A vonal ráfekszik a formára, de úgy, hogy a forma mintegy magára vonzza a vonalat. Ám a vonalnak olyan ereje van (s erről beszéltünk a II. fejezetben), hogy minden meggondolás ellenére ő viszi a vezérszólamot s mint itt is, a formajelölő árnyalás voltaképpen csak a vonal aláfestése, a vonal-rajz értelmezése. A fej alulvilágításos festőiségében ismét kiütöközik Rippl-Rónai barátja, a festő Medgyessy. R: 26.

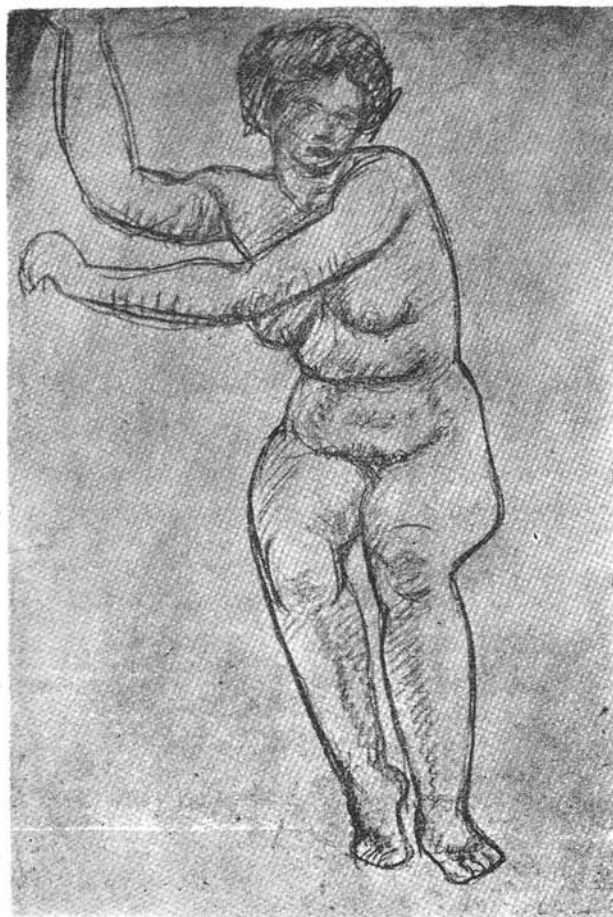
Ülő nő. Van valami Medgyessy kialakulásában, amiben tükröződik az egyszerűtől a bonyolultabb felé való kibontakozás törvénye. Első érett művei mind ülő figurák, s mondta is többször, hogy azért kezdte az ülésen, mert annak statikája, formai egyensúlya könnyebb, mint az álló emberé. Ezen az ülő rajzon az egyszerű statikát finom ellenjátékok szövik át, amelyek a lábak és törzs ellentétes csavarodásából adódnak. A formákra keresztben vezetett zeg-zúg vonalak az éleknél (pl. a balláb sípcsontjának erőteljes kiemelése) megkettőződnek, a hason átmenő tengelyt aláhúzzák. Ez a látszólagos természeti jegyzet a figyelem tudatos kiművelésének jegyeit viseli magán. A hullámvonalas árnyalás a szigorú körvonalakat lazává oldja. Rippl át is töri vele a vonalat, Medgyessy a forma határán belül marad. R: 29.

Halott nő. Egyike Medgyessy legkorábbi rajzainak, még orvostanhallgató korában rajzolta a Bonctani Intézetben. Nagy gondossággal — pompás arányérzéssel — kikeresett körvonal, amelyen belül halvány árnyalatok jelzik a test domborzatát. A látványt még mint egységet kezeli az eszközök használatában (lásd: a hajnak, a vetett árnyékoknak egységes megrajzolását). Bár a rajznak megjelenésében semmi köze a szecesszióhoz, a körvonalak és a halavánnyá szelídített belső formáknak kapcsolása mégis erre a korra jellemző. R: 52.

Női akt. Rendkívül érdekes példája a szobrász és a rajzoló egymást átható akaratának. Medgyessy szobrainak felületét érdesre munkálta, hogy a fény derengése minden pórusba beférkőzhessen. Itt a rajzon is megfigyelhetjük, a bal comb körvonalán végigrezgő hullámverésen, hogy a testet anélkül, hogy környezetet is rajzolna — igyekszik beleszólni a tér remegésébe, atmoszférájába. Jellegzetes, be nem állított csak meglátott mozdulat, amihez azután a modellt utólag figyelte meg. Mint debreceni szobrain az ülés itt sem szimmetrikus, hanem kissé kibillent egyensúlyából. R: 13.

Ülő női akt. Az előzőekben megismert rajzi tulajdonságok mellett figyelhetjük meg a szobor eszméjét magába záró finom mozgásképleteket. A karok dinamikája természetesen nem tűrte meg, sőt ellenkezőleg maga után vonta a lábak kimozduló ellenpontjait, ezekre felel a két váll s a még jobban elhajló fej tömege. Minden Medgyessy szobrot ilyenfajta téri mozgásképlet tesz izgalmassá, csak sokkalta mérsékeltebben, mint a valósághoz még közelebb álló rajzokban. K: 4.

Játszó gyermekek. Medgyessy a szobrászi formát szervesen növekvő emberi test mozdulatlan mozgásának érzékeltte. Tehát a nyugalmi állapotot csak mint egymást követő mozdulatok közti pillanatnyi csendet látta s láttatta. Ezért szenvedélyesen figyelte a mozgást, hogy minden dinamikáját a mozdulatlan formába sűrítthesse. Különös gondossággal figyelte a gyermek még be nem gyakorlott, tehát csak a testnek engedelmeskedő mozgásait, ez a felnőtt mozgásainak ösztönös alaprétege is. Szüntelenül figyelt és jegyezte az életet, akárcsak Móricz Zsigmond. R: 84.

Vera olvas. A guggoló, térdelő, négykézláb támaszkodó ember érdekes formai alakulása kezdettől fogva izgatta Medgyessyt. Több erotikus kompozíciójában, — Súlyoló asszonyában s más művekben tért vissza újból s újból a valamilyen mozdulathoz, motívumhoz kapcsolt témához. Ebben a szép rajzában a fürdőkádban megfigyelt mozdulatokat rögzítette, s hogy »értelmezze«, könyvet rajzolt a könyöklő elé, mintha olvasna. Idősebbkori rajzaira jellemző, hogy a test fordulását jelző árnyalást csak a forma »rétegvonala« mentén rezgeti végig (itt pl. a mellkas hátán és a medencén): ez is tökéletesen leírja a jelenséget. R:37.

Harctéri vázlatok. Medgyessy a harctéren is — ahol előbb katonarvos, majd művész — állandóan jegyez és rajzol. Mozgó alakok sokasága kerül füzetébe, méghozzá tiszta vonalrajzokkal. Medgyessy a vonalat itt majdnem ornamentális értelemben használja: nem árnyaltan, hanem egyenletesen írja le velük a mozdulatokat. A rajzok nyilván »sebes kapásból« készültek, hiszen mire visszanézett volna az alakra, az már régen tovamozdult. Ezekben a rajzok tiszta jegyzetek. R: 16.

Útkaparók. A harctéri jegyzetek közül való friss rajzok. Alapjában véve az előző lap jellemvonásai olvashatók le róluk, de míg az előzők vastag tollal készültek, ezek foszlós vonalú ceruzával. Talán ez, talán a látvány csábította Medgyessyt, hogy írássá egyszerűsödött rajzi hálózatba felbontott csíkokat iktasson be. Ezek nem húzták alá a mozdulatot (tehát nem volt szükség rájuk), ellenben igen szépen bodrozták a nagy felületet, amely már-már üressé vált volna a népviseleti ornamentális szalagok nélkül. R: 17.

Síremlékterv. Az egyik legszebb Medgyessy rajz. Lobogó izgalmának lehiggadásából született meg Móricz Zsigmond síremlékének nyugodt tartású nőalakja. Itt a szélfúttá haj s lepel uralkodik a rajzon, az előbb látott ornamentika jegyében. Medgyessy a drapériának nem annyira természetes esését vagy lebbenését redővetését figyelte, hanem mint dallamvonalakat írta rá a hosszan lendülő vonalakat az alatta domborodó testre. Szobrain, de rajzain is sokszor találkozunk ezzel, amint ő mondta: ezt a keleti szobrászoktól tanulta. MF: XXIV.

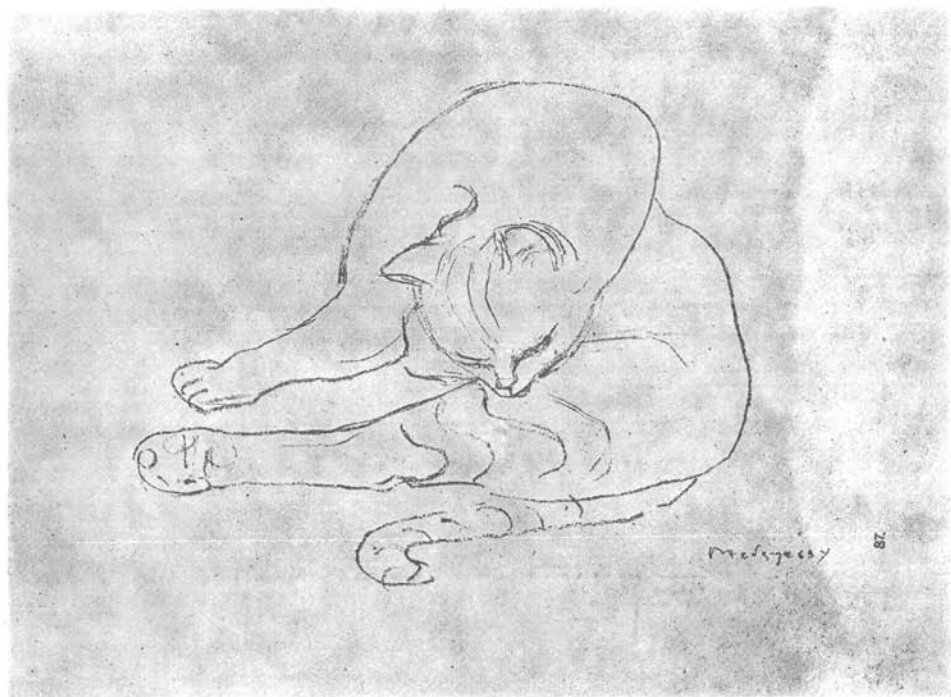
Alló nő. Móriczné síremlékének vázlatát ilyenféle rajzok előzték meg. A modell véletlen mozdulatát jegyezte ebben a rajzban Medgyessy. Figyeljük meg, hogy ebben az emlékeztető vázlatban még nem tette egyértelművé a redők logikáját: egyrésztük ráfeszül a törzsre, másik nyálcjuk pedig a jobb kéz húzásának enged. Itt még kötötte őt a látvány, a síremléktervben már zavartalanul érvényesült az egyirányban működő rendező akarat. MF: XXVII.

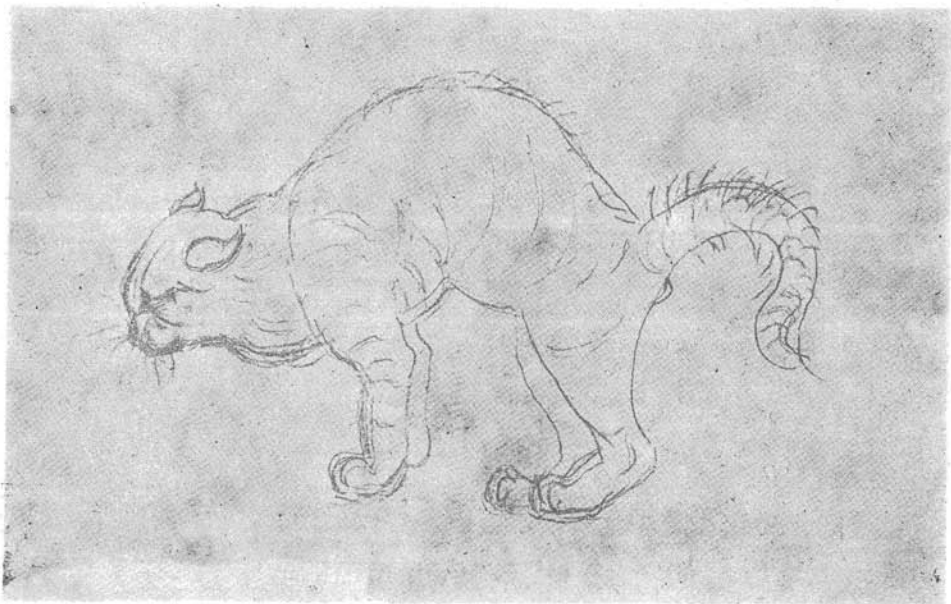
Rajzvázlat a Táncolókhöz. Pompás példája a komponáló Medgyessynek. Át- és átrajzolta, törölte, erősítette a mozdulatokat, egyre fokozta az indulatot és a három alak együttes ütemét. A baloldali alak jellegzetesen »ügyetlen« Medgyessy rajz, ezt látva megértjük egykori professzora mondását, hogyha orvos, miért nem használja az anatómiát. De megértjük Medgyessy morgolódását is, nem azt akarja ő tanulni amit tud, hanem meg akar valamit ragadni amit aztán majd egyeztet a látvánnyal, majd olyan megjelenést ad neki, mintha a valóságból leste volna el, pedig képzeletében viharzott csupán ez a szilaj »táncszvit«. MF: 23.

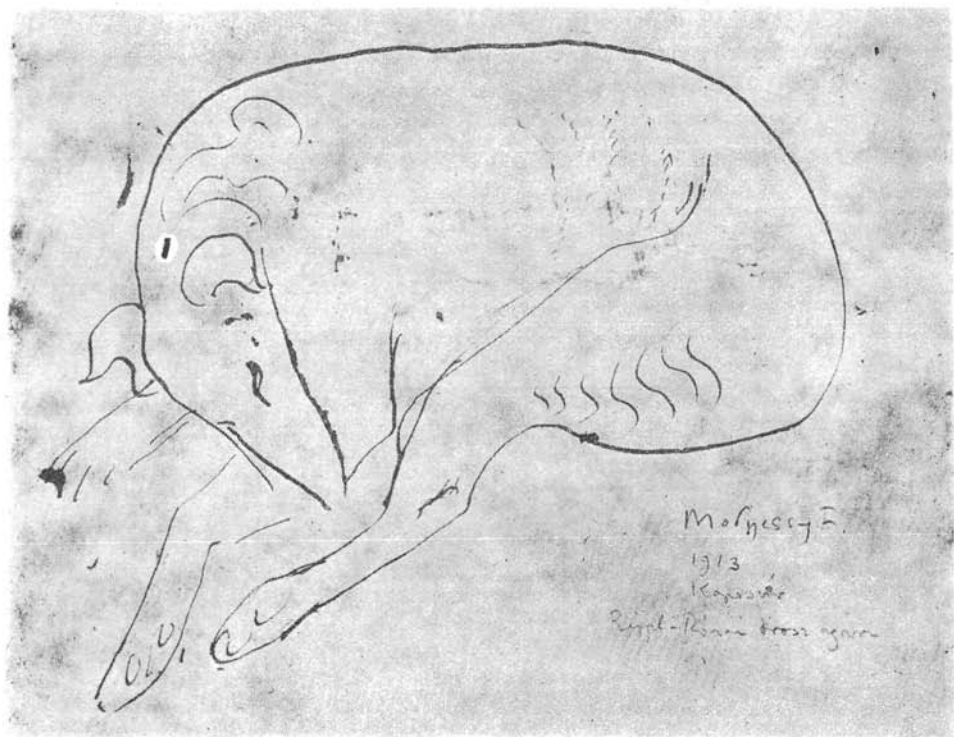
Súroló asszony. Ezek a rajzok is a harctéren születtek, de akkor már megvolt a Súroló asszony szobra. De tovább érlelte, figyelte a mozdulatot. A szobron pillanatnyi nyugalomba értek a hatalmas formák, itt mindent magával sodor a súroló lendülete. Nyilván a ruszin népviselet sugallta itt, hogy a nagy, egyszerű formákat a rájuk írt varrottas-mintákkal tagozza. Vallotta, hogy a magyar művészet egyik jellemvonása az lenne, hogy a nagy formákat megalkotja, s azután a mű egyes részein szabadon engedi játékos díszítő kedvét, cifrázza a felületet. MF: X.

Mosakodó macska. Néhányat bemutatunk Medgyessy csodás állatrajzai közül is. Az állati testet legalább olyan jól megértette, mint az emberit. Otthonában vagy a Hortobágyon éppen olyan éles figyelemmel nézte az állatokat, mint gyermekkorában a cirkuszban. Amikor egy tanulmányt írtam róla, az volt az érzésem, hogy elősorban a magyar táj állatai nőttek a szívéhez s ezt meg is írtam. Áthúzta azzal, hogy őt minden állat egyformán érdekli, csakhogy éppen a hazaiak vannak kéznél. R: 87.

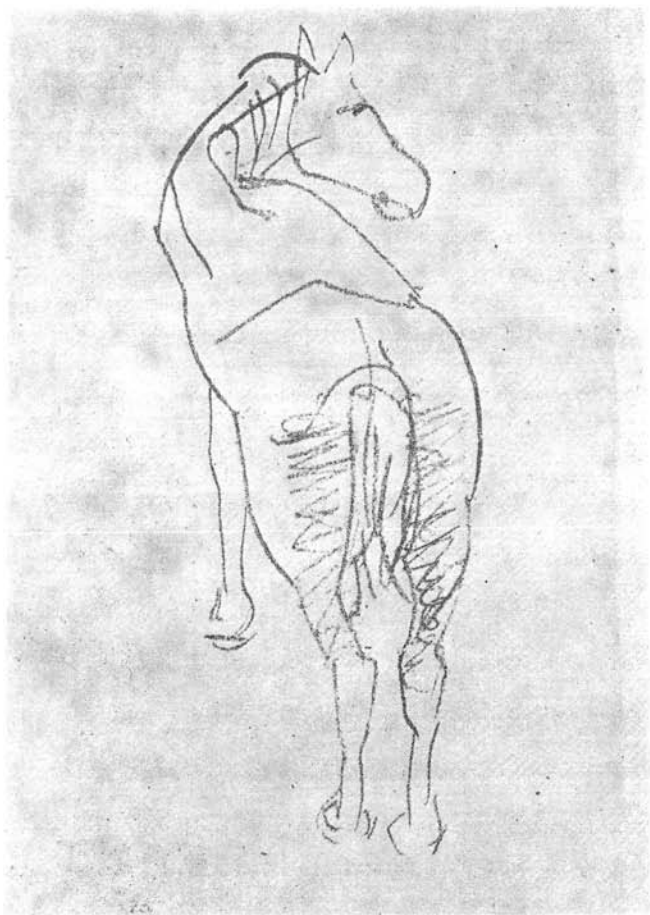
Fújó kandúr. Volt valami hasonló abban, ahogyan az embert és az állatot figyelte. Mindkettőben az életet, a mozgást, az egyensúlyt, a dinamikát figyelte, majdnem azt mondani: az élő szervezet viselkedése, mozgáslehetősége érdekelte, szinte függetlenül, hogy az emberé, vagy állaté. Az életöröm kifejezését gyakran állattestekkel érzékeltette. Egyik szerelmének írt levelében például az egész baromfiudvar, meg a macskák mind felvonulnak, hogy megmutassák: nemcsak az embernek boldogsága az egymásbafakadás. Érdekelték az állatok bizarr — számunkra bizarr — mozdulatai is, akárcsak az ember magárafeledkezett magatartása. R: 38.

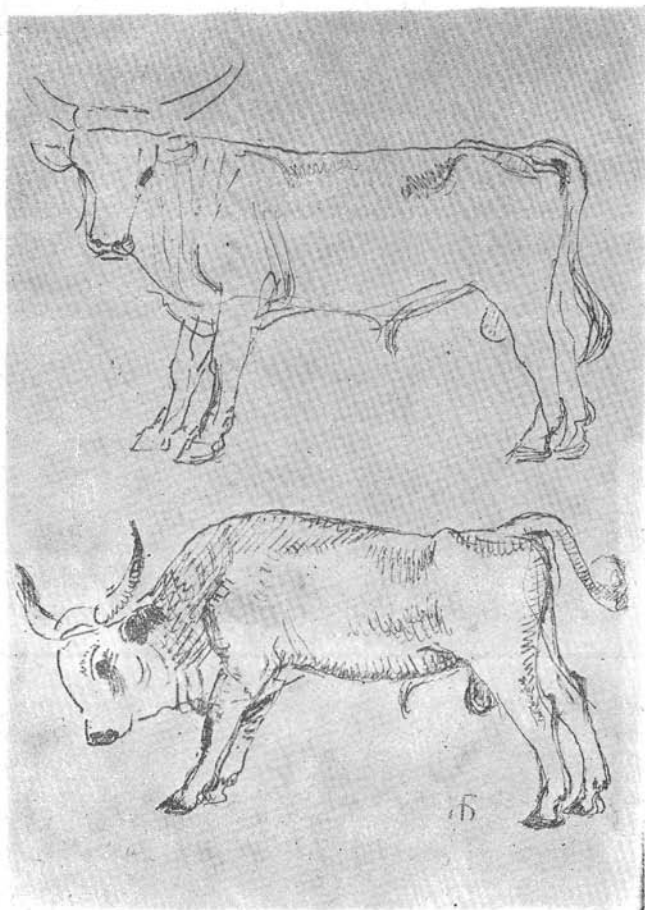
Rippl-Rónai orosz agara. Tisztaívű vonalrajz. Minden a helyén van, tétovázás, javítgatás nincsen. Az üresnek ható belső felületeket az agár szörméjének »S« sorozatával, a »sörény« játékos ornamentikájával és a törzs apró vonalkáival oldja fel. A nagy formáknak és a játékos, írott részleteknek ugyanaz a fajta ötvözete ez a rajz, mint amit például harctéri rajzain figyeltünk meg. E rajz másik oldalán ugyanennek az agárnak képe, Medgyessynek ez tetszett. MF: VI.

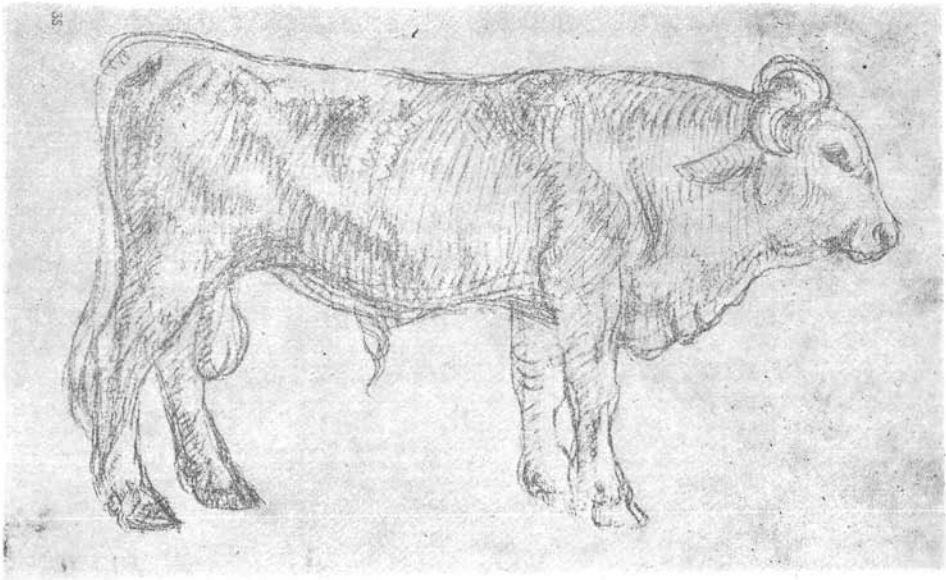
Rippl-Rónai agara. Ez a jegyzet szinte rajzolt szobor. Egyetlen ellipsisz körvonalába zártan, önmagába burkolózva hever a kutya. Ezt tartotta Medgyessy jónak: nyilván, mert már nem is szunnyadt benne a szobor gondolata, hanem olyan, mintha szoborról rajzolta volna le. Az előző rajznak a test tömbjéből kiágazó lábait nem tartotta megoldásnak, itt a sziklatömbön belül maradó formák szépsége megindította őt. Ha a két rajzot tisztán, mint rajzi szépséget vetjük egybe, az előzőhöz nem is hasonlítható az utóbbinak szinte már ornamentummá vált és keresgélő vonalakkal kialakított foltja. MF: VII.

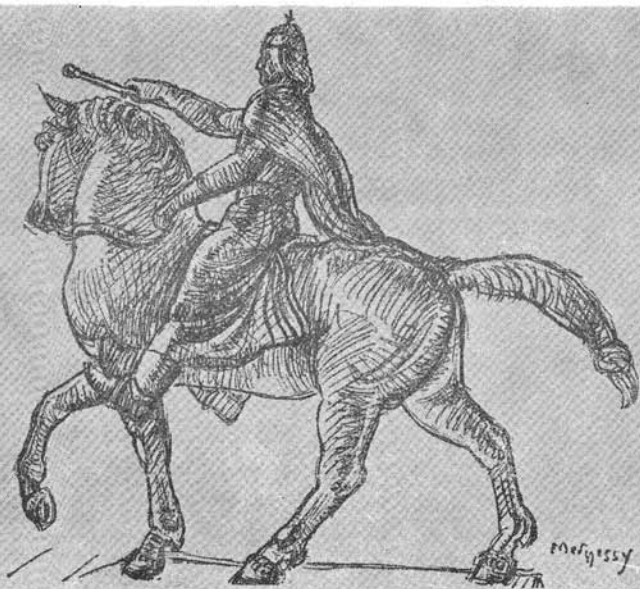
Ló. Medgyessy tudatosan — ösztönösen — ki tudná ma már, remek egyensúlyba tudta hozni az egyenesek és ívelt vonalak kétféle tartalmát. Ez előbbi határozottságot, dinamikát, az utóbbi gyöngédséget, harmóniát sugall. Itt a felülnézetben látott oldalra néző lónál a mozgás síkjait, amelyekben az erő kifejtés történik egyenesek jelzik, a ló kissé csodálkozó fejét csupa szelíden ívelő vonal határolja. R: 73.

Bikaborjak. Medgyessy a Hortobágyon seregnyi állatrajzot készített, talán már a megfogant »Hortobágyi bika« című szobrához, amelyet a Hortobágy hídjára tervezett óriási méretben. E sorozatból való ez s a következő rajz. Jól látható, hogy Medgyessy elsősorban a test egészének nekifeszülése, a nekifeszülés irányában és értelmében történő eltolódások érdeklik s nem a részletek. Természetesen elsősorban nem a nyugodtan legelésző bika érdekli, hiszen a bika a nyelvben és a tudatban a férfiasság, a konok, meg nem torpanó erőt jelenti. A Medgyessy rajzok is erre felé tartanak. R: 44.

Kajlaszarvú bika. A mozgás lefojtott erejét sűrítő rajzokon kívül Medgyessy hosszabban megfigyelt, a formák részleteit is nyomozó rajzokat készített, néha órákig figyelve egy-egy állatot. Hadd jegyezzem ide, hogy mint az összehasonlító bonctan kitűnő ismerője, állat mintázása közben néha saját ízületeit tapogatta, vizsgálgatta, tudván-tudva, hogy azonos szerepe van a szervezetben belül, mint az állatnál. Lehet, hogy amit most elmondok, bizonyíthatatlan egyéni ötletnek hat, de egyszer Győrben a Szent István szobor feles bronzát kerülgetve, egészen határozottan felismertem a lóban is Medgyessy teste arányait s ugyanúgy ennél a bikarajznál is mindig ez a felismerés bukkann fel bennem. Ismervén »aki madarat akar rajzolni, magának is madárrá kell válnia« tanítását, ez a felismerés nem is meglepő. R: 35.

István király. Az előbb említett győri szobor rajza. Nem a szoborhoz készült, hanem a szoborról készült rajz valamelyik újság számára. Medgyessy néha megtette, hogy kész szobraitól rajzolt — ha éppen szükség volt rá. Így készült pl. Móricz Zsigmond Magvetője címlapjához saját Magvetőjéről egy rajz. Ha önvallomásában azt mondja Medgyessy, hogy a sok rajz közben szinte megtanulta a modell formáit, úgyhogy amikor mintázásra került a sor, akkor már szinte behúnyt szemmel is ismerte, ugyanez mondható el szobraitól készült rajzaira: annyira ismeri formavilágukat, hogy keresgélés nélkül, nagy kifejező erővel képes újra felidézni a szobrot a rajzban. R: 68.

Lyka Károlyné siremlékének ceruza vázlata. A szobrokról készült rajzainál sokkalta tanulságosabbak az első szborötlet hirtelen lejegyzései. Medgyessy sokszor mondta, hogy szobrai rendszerint rajzokból kelnek életre, mégis voltak olyan megbízásai, amelyekhez hiába keresgélt volna rajzfüzeteiben. Annál inkább belemerült ilyenkor fiatalkori nagy élményébe a Louvre szoborosztályának emlékeibe, a régi görög szobrok muzsikáló leplei, gyengéd bánata idéződik fel pl. Lykáné siremlékének határozottan klasszikus emlékképében. MF: 84.

Csecsszopók az Anya-sorozatból. Medgyessy Ferenc egyik méltán legismertebb művéhez a Szoptató anya című szobrához számtalan rajzot készített, hiszen a modell is kéznél volt. Semmi ellágyulás rajzolás közben, szinte a megfigyelő szenttelen ellenőrzésével nézi a két test egymáshoz tapadását. Hogy e sok megfigyelés eredményeként az Anya szobor mégis az anyaság jelképévé vált bennünk, az ismét csak a »hűséges megfigyeléseken alapuló kitalált formák«-nak és Medgyessy meleg emberségének, szobrászi képességének köszönhető. R: 86.

A kaposvári Rippl-Rónai szobor

Rippl-Rónairól Siófokon készült fényké,

Felelős kiadó: Takáts Gyula

**69. 10., 4594 Somogy megyei Nyomdaipari Vállalat, Kaposvár
Készült 2000 példányban**

